
Innhold

LEDER	Kloke museskritt.....	3
MAGASIN	Samtale sommervikarene imellom <i>Silje Meisal i samtale med Andreas Hilmo Grandy-Teig</i> ...	4
	Den ene Jesus og Den ene kirke <i>Av Carsten Schuerhoff</i>	9
	Sommarvikaranes inntogsmarsj <i>Av Rolv Nørvik Jakobsen</i>	22
GUDSTJENESTE- FORBEREDELSE	7. søndag etter pinse, 29. juni 2008	24
	<i>Av Steinar Ims</i>	
	8. søndag etter pinse, 6. juli 2008	27
	<i>Av Rolv Nørvik Jakobsen</i>	
	9. søndag etter pinse, 13. juli 2008	30
	<i>Av Sven Thore Kloster</i>	
	10. søndag etter pinse, 20. juli 2008	34
	<i>Av Grete Hauge</i>	
	11. søndag etter pinse, 27. juli 2008	36
	<i>Av Anne Berit L.Evang</i>	
	12. søndag etter pinse, 3. august 2008	39
	<i>Av Åste Dokka</i>	
	13. s. e. pinse, 10. august 2008	42
	<i>Av Rolv Nørvik Jakobsen</i>	
	14. søndag etter pinse, 17. august 2008	47
	<i>Av Marit Bunkholt</i>	
HYMNOLOGISK	Salmeforslag fra Høybråten kirke 7.-14. søndag etter pinse	50

I DETTE SOMMARNUMMERET har redaksjonen valgt å sette prestevikarane i kyrkja i fokus. I møte med sommarens preiketekstar (sjå *Sommarvikaranes inntogsmarsj*) kan det vere godt å ha konkrete tekstgjennomgangar å stø seg på, særleg om ein er fersk i felten. Derfor lar vi dette nummeret bere preg av denne sjangeren.

Kloke museskritt

Et drøyt år er gått siden forrige leder om stat og kirke i NNK. Tilbake til lederen fra seinvinteren 2007 – den sluttet slik - med en profeti om hvordan det bør gå med oss og kirken: «Vi bruker lang tid på å avslutte statskirken. Lang nok tid til at både de såkalte 'folk flest' og de såkalte indrekirkelige finner sine rettmessige plasser i det kirkelige demokrati, til at det avklares hvordan ansattes kompetanse og lekfolkets skjønn skal avstemmes, til at religionsfrihet og flertallskirke finner ut av hvordan man kan leve godt side om side og til at staten/folket aksepterer at det koster penger å drive en landsdekkende kirke.»

10. april 2008. Historisk forlik. Litt selvskryt: Jeg er sannelig en profet. Min lederavslutning fra i fjor er neimen ikke så langt unna det som er blitt dagens realiteter. Vi ser ut til å skulle bruke lang nok tid på det meste. Det skjedde lite nytt ved det historiske forliket. Men det er likevel et skritt på veien. Giskes langsomt malende kirkekværn har bidratt til kloke museskritt mot en ny tid for kirken.

Statskirke er en gammeldags uting, men bør bevares for sikkerhets skyld og for folkekirkens bevarelse. I hvert fall en stund, inntil et godt kirkelig demokrati med mer er

til stede. Omtrent sånn er mitt utgangspunkt for å vurdere forliket. Med det utgangspunktet blir forliket et selvfølgelig og OK museskritt mot nye tider. Tida var dessuten overmoden. Nok tid har gått til at jeg og mange med meg har vent seg til tanken. Det måtte skje noe sånt som dette, kanskje var det enda litt mer forsiktig enn mange hadde trodd (ingen økonomiske endringer, bevaring av prestestandens statstjenestepersonsposisjon), men også litt mer uforsiktig (kirkens selvstendige bispevalg!) enn andre hadde ventet eller håpet. En vakker dag har vi i Norge en selvstendig folkekirke med trygg økonomi og gode demokratiske ordninger, men det kan ta tid. Mange museskritt står igjen.

Altså: Kloke museskritt mot det som må skje. Men en ting har likevel forundret meg, i forliket og i den offentlige samtalen etter på. I forliket fastholdes prester som statstjenestepersoner. Det er for så vidt ikke meg i mot, det kjennes kjent og kjært og trygt, men likevel er det noe rart her. Jeg har knapt hørt en offentlig kommentar om dette etter forlikets bekjentgjørelse (KA og PF har riktignok forutsigbart talt med motsatte tunger om denne delen av saken i høringen i Stortinget). De siste årene har felles ar-

beidsgiver for alle kirkelige ansatte gått fra å være et vilt forslag til å bli en viktig arena for forsøksvirksomhet og på grensen til en selvfølgelig del av forestillingen om framtidens kirke. Med motstandere i flere leire og med forskjellige begrunnelser, men likevel et sannsynlig scenario for kirken anno 2020. Forliket ser ut til å konkludere uferdige forsøk og sette en stopper for det mange vil kalle en naturlig utvikling. Og få bryr seg.

En mer kritisk lesning av forliket (med mitt utgangspunkt som troende på positiv og langsom evolusjon fra statskirke til fri/grunnlovsfestet folkekirke) vil feste blikket på punkt to og formuleringen «vesentlige elementer i statskirkeordningen videreføres». Altså: Vi blir sittende i saksa. Det er slutt på museskrittene nå. Hit, men ikke lenger. Vi har solgt vår framtidig frie kirkesjel for noen skarve bispe- og prosteutnevnelser. Staten holder kirken i sitt grep i sju avgjørende punkter, mens «vi» lar oss avspise med muligheten til å velge «våre» ledere «selv». (Alle anførselstegn kan leses som ironisk kommentar til skribentens plutselige hengivelse til og innmelding i «kirken selv», et sted jeg ellers ofte velger å se med skepsis på, både i forhold til hvem og hva det er og om det fins.) Og bare hvis vi klarer å demokratisere oss. En annen side av saken er at avtalen bare binder partene fram til 2013 – så hvem vet da hva som skjer da med «vesentlige elementer».

Framtida er kanskje mer uviss, spennende og ilagt mer komplekse problemstillinger enn man skulle tro etter første lesning av forliket. Det er bare å vente i spenning på Bakkevig.

Og så ble det 13.mai 2008. Og Bakkevig (II) kom. Styrket demokrati i Den norske kirke. Jeg har lest sammendraget. Igjen denne følelsen av at det som måtte skje har

skjedd. Mange frø er sådd lenge, nå tåler vi å se «plantene» vokse opp. Fritt valg blant flere kandidater, mer direktevalg, kirkevalg og stortingsvalg i skjønn forening.

Helt fint. Selv om det kanskje framstår som litt merkelig at et av landets trossamfunn får lov å legge seg inn hos våre store fellesvalg. Og at mange i «kirken selv» som har mislikt dette sterkt, nå synes det er helt OK. Men man kan som sagt venne seg til tanken på så mangt. Vi må påregne protester og krav om likestilling fra våre søsken i andre leire. Kristin Mile har visst allerede (forståelig nok) vært ute i media. Imidlertid tror jeg, uansett forslag til nyordninger og forbedringer, at to store utfordringer gjenstår før demokratiet i Den norske kirke blir reelt og godt. Valgdeltakelse og minoritetspolitikk. Den førstnevnte av de to, valgdeltakelsen, kan kanskje støttes av de «ytterligere tiltak» som foreslås i innstillingens kapittel 6. Men i tillegg må kirken lokalt leve opp til tidas, menneskenes og evangeliets krav slik at vi alle vil og kan eie den sammen. Muligheten for å få dette til henger ikke minst sammen med håndteringen av den andre utfordringen, minoritetspolitikken. Majoriteten (også ofte kalt «sentrum») i vår kirke har ikke bare gode tradisjoner for å respektere mindretalletenes plass og livsrom. (Den tilsynelatende) enigheten går ofte foran enheten. Vi avgjør for mye ved simpelt flertall. Når vi lever godt med variasjon og mangfold nærmer vi oss demokrati. Bakkevig II kan støtte oss, men jobben må vi gjøre sjøl. Måtte vi lykkes. Måtte vi ta noen elefantskritt. Fort.

Marit Bunkholt

Samtale sommervikarene imellom

Silje Meisal i samtale med Andreas Hilmo Grandy-Teig

Hvordan møter en teologistudent «virkeligheten» i folkekirka, som sommervikar i presterollen for kanskje første gang? Erfaringer gjøres på godt og vondt, og kan inspirere og skape grobunn for tvil. Hvilke erfaringer kan flere dra nytte av? I dette intervjuet reflekterer to studenter fra tidligere års praksis ute i sommerkirka.

Nå er Silje Meisal en erfaren teologistudent med avsluttende praktikum rundt hjørnet. En som stråler ut trygghet når man begynner å snakke med henne om det å arbeide som prest. Jeg kan forestille meg hvordan det føltes annerledes, når hun forteller om sitt første møte med preste-tjenesten gjennom et sommervikariat for noen år siden.

– Jeg var 23 år, hadde lys hestehale, kom til en jobb der jeg skulle vikariere for to sokneprester og ha tjeneste i tre sokn – og fikk to sørgesamtaler i fanget allerede den første ettermiddagen jeg var i tjeneste, forteller hun.

Starten på et sommervikariat kan altså være krevende. Andre ganger kan de første arbeidsdagene gi tid til å sette seg inn i den lokale menigheta, og flere rolige dager ved et skrivebord, med søndagens pretekst foran seg, slik jeg opplevde det. Men uforutsigbareheten i yrket kan også komme til uttrykk ved at man blir kastet rett ut i det. Slik Meisal ble da hun hoppet rett inn i rollen som «presten» nesten før hun fikk pakket ut av koffertene. Da kan det være trygt

å ha noen erfaringer fra praksis i menighet og på institusjon med seg. Meisal poengterer dette, men understreker også hvor viktig det var å være klar over alt man ikke kan forberede seg på:

– Det var godt å ha med seg erfaringen fra institusjonspraksis om at det beste egentlig er å ikke ha noen forventninger i hodet når man banker på.

Det ligger en styrke i ydmykheten ovenfor en ukjent situasjon, og kanskje hjelper det en også å se at alt ikke nødvendigvis ligger i ens egne hender. Da hun avsluttet første sørgesamtale etter bare et kvarter, hadde det jo vært lett å stille kraftige spørsmål ved egne evner som sjelesørger og prest. Men noen mennesker kan også i utgangspunktet være ordknappe og ikke ute etter å dele følelser med andre, og Meisal fikk i alle fall bekreftet at hun ikke virket avskrekkende på de pårørende da sørgesamtale nummer to varte og rakk, fordi de pårørende her villig og ivrig fortalte om avdødes og hele familiens felles historie.

I en slik situasjon kan en på en side føle

seg skremt av følelsen av å være den nye, uerfarne i møte med livets mange øyeblikk i en menighet. På den andre siden, kan man også løfte fram potensialet i situasjonen som ukjent:

– Ingen kjenner meg i den menigheten jeg kommer til, og da er det mye lettere å velge ut hvilken rolle man går inn i. Og møter jeg menneskene og oppgavene i en bevisst valgt rolle, er det heller ikke så vanskelig å bevise for seg selv at en takler både rollen og arbeidsoppgavene.

Sommertid i menighetslivet

Ferietida er agurktid også i menighetslivet. Kommer en som sommervikar til et nytt sted såvidt inn i juli, er det neppe et vell av aktiviteter som møter en. De fleste faste arrangement har tatt sommerferie, i likhet med både flertallet av menighetsleddene og staben på kirkekontoret. En kan fort være prisgitt en kjapp arbeidsdags innføring i arbeidsoppgavene fra en sogneprest på vei ut i ferie, og så være overlatt til seg selv. Det å stå overlatt til seg selv er en svakhet en har vanskelig for å gardere seg mot som sommervikar – og en er avhengig av at bispedømmekontor og prost tar denne oppgaven alvorlig. Noen bispedømmere er flinkere enn andre til å følge opp sommervikarene, og det kan være lurt å ta en telefon om en føler at noe henger. Meisal forteller at prestene allerede hadde reist den dagen hun begynte vikariatet, og at det bare var én av de fem ukene hun hadde en kollega i nærmiljøet.

– Men jeg ble invitert på middag av prosten, sier hun, og det er mer enn en skal forvente seg.

Det er kanskje til ettertanke for flere proster med omtanke for vikarene sine, tenker jeg. Om en i arbeidsdagen kan stå alene,

kan fritida som sommervikar lett bli ensom. Verken bakvakt i neste menighet eller kirkevergen på nabokontoret trenger nødvendigvis gjøre tilværelsen mindre ensom. Selv var jeg heldig nok til å få vikariater relativt nært hjemstedet mitt, men jeg lurte på hva Meisal gjorde, langt fra både studievenner og familie.

– Fritida ble fylt opp likevel. Det var veldig stille og ingen aktiviteter i menigheta, men jeg var innstilt på å utforske og se og bli kjent med noe nytt, forteller hun. – Jeg kunne gå i fjellet, gå lange turer og sitte på kafé. Jeg var veldig mye alene, men jeg leste bøker og greide å kose meg med det å sitte inne også. Det ble ikke nødvendig med flatskjerm eller boblebad!

Uansett reiser ikke alle på ferie til samme tid, og ensomheten trenger ikke være påtrengende. Kanskje finnes det jo også andre sommervikarer som trenger et sosialt liv, eller folk fra stab eller menighet som inkluderer en i aktivitetene sine. Kirkekaffen, om den opprettholdes i sommermånedene, er et greit sted å begynne, var vi enige i. Og en kan gjøre uventede bekjentskaper: Ei av de eldre kvinnene i menigheta inviterte Meisal hjem for å se «Pirates of the Caribbean»!

Kontakt med arbeidsgiver

Når teologistudenter er ute i sommervikariat er det bispedømmene som har arbeidsgiveransvaret, og tidligere har bispedømmene drevet alt av forberedelse av og kontakt med vikarene. Fremdeles foretar ansatte hos biskopen tilsetting, og bør også ta ansvaret for å informere og forberede dem som skal ut i tjeneste.

– Studentene må bli møtt med en oppfordrende og åpen holdning, og bør på en ryddig måte få vite om premissene for vi-

kariatet, mener Meisal. Men ikke alle bispedømmekontor har rutiner for å følge opp studentene i vikariat, og erfaringene tilsier at rutiner av og til svikter i sommerhøsten.

– Likevel er det avgjørende for den senere rekrutteringen at bispedømmene må være gode på å vise studentene at de er takknemlige for den interessen de viser for bispedømmet.

Den såkalte prostereformen har flyttet mye av ansvaret for den praktiske tilretteleggingen av vikartjenesten til prostiet. Dette gjør det kanskje lettere å få god kontakt tidlig, fordi prostene har ansvar for færre vikarer, og kanskje føler større nærhet til behovet vikarene dekker. De får også ofte ansvaret for å skaffe bolig og bil, siden det er de som har de lokale kontaktene.

For noen prostier kan det være vanskelig å finne gode hybler til sommervikarene. En tom folkehøyskole er ikke nødvendigvis det mest praktiske stedet å bo, er en erfaring jeg har gjort meg. Meisal slapp å bo på kryptinnet som var ordnet for henne, men passet hus for en familie i stedet. Og det har absolutt noe å si hvordan en bor:

– En dårlig leilighet kan gjøre at en misstrives, fordi en som sagt har mye tid for seg selv. En skal ikke finne seg i hva som helst.

Er kjøkkenet eller det sanitære under pari er det for eksempel all grunn til å rope ut. Samtidig er det problematisk at de fleste bispedømmene ikke dekker de fulle bokostnadene under sommervikariat. Tatt i betraktning at de fleste studenter også har hybler på studiestedet å betale på over sommeren, ender en opp med å betale dobbel husleie. Selv med dårlig økonomi er dette ikke en grei ordning! (Dette er et tema både vi to og sikkert mange andre kunne debattert lengre.)

Første møte med arbeidet

Noe av det fineste med sommerjobben som prestevikar, ved siden av ei skikkelig inntekt, er vel å få gjort så mange erfaringer med tjenesten som prest. Med menigheta på sommerbluss og uten ordinasjon, er det mye man ikke får erfaring med. Men den daglige donten av gudstjenester, begravelser, dåpsamtaler og andakter står ved lag. Kanskje er det i første omgang «lettere» for vikarer som tar sommerjobb under studiene å håndtere tolkning, teologi og tekst, slik en møter dem i gudstjenester; samtidig er kanskje møtet med sørgende og dåpsforeldre i første omgang «vanskeligere». Likevel gjorde Meisal samme erfaring som meg: Selv om det i starten virker både travelt og personlig utfordrende, var det for det meste artig å være prest.

– Jeg oppdaget også at jeg trives med å ha begravelser. I møtet med de pårørende og med selve begravelsen fikk jeg være med på noe som så tydelig er så veldig nyttig.

Dette gjaldt alt fra bisettelse av gamle mennesker mett av dage, til syning i hui og hast for en avdød som skulle sendes til forskning. Og takknemligheten hun møtte var stor, enten den kom som en liten kommentar ved graven eller i samtaler under minnesamvær. Og også jeg kan nikke bekreftende til at begravelsesagenter («byråfolk» i kirkekontorsjargongen) og organister er mer enn velvillige til å gi både råd og oppmuntrende kommentarer. Derfor kan det på mange måter føles som et privilegium å få være med på å forme noe som er så betydningsfullt i et liv som en gravferd. Og sommervikartjeneste uten begravelser er en sjeldenhet.

Hestehalepresten

Sommervikarer utfører prestetjeneste og stuper rett ut i en virkelighet der de kan gå fra å være studenter til å bli sett på som «presten» i ei bygd – om enn bare «vikaren». Meisal bekrefter mine opplevelser av hvordan en kan bli møtt:

– Jeg ble kalt både «litj-presten» og «hestehalepresten» i møte med menighetene.

– Morsomt, repliserer jeg, og forteller om de eldre kvinnene som med et glimt i øyet omtalte meg som «gutpresten».

Hva gjorde dette med selvfølelsen for teologistudenten?

– Følte du deg som prest?

– Jeg funderte mye på hva det vil si å være prest, men følte meg vel mer som «Silje» enn som «presten». Jeg fikk gode relasjoner til mennesker i menighetene, og det var godt å merke at de så meg for den jeg var, og også aksepterte nye bilder av hvordan en kan være prest.

Hun ble også møtt med anerkjennelse fordi hun var og gjorde ting annerledes enn den faste presten (og de eldre sommervikarene som hadde dominert før). Det kan være spennende også for menigheter å møte nye impulser en gang i blant.

Selv om en møter aksept på nye måter å være prest på, kan det være tvetydig å stå ovenfor rollebildet av «presten». Forventningene til hva det vil si å være prest ligger tungt også på teologistudenters skuldre. Meisal forteller at hun var påpasselig ovenfor å tvinge seg selv inn i en forhåndsdefinert presterolle, og at hun følte en viss ydmykhet for det å selv bli ikledd presterollen. Samtidig kan en rolle også styrke og beskytte en selv. Tjenesteskjorte kan hjelpe i situasjoner der en ellers kan bli oversett eller ikkje anerkjent for det en gjør;

kanskje er den unge kvinna med hestehale og svart skjørt med små hvite blomster ansatt i begravesbyrået, eller en fjern slektning? Folk skal slippe å lete etter presten, og da kan tjenesteskjorte være praktisk, også for studenter som ikke er ordinert. Om tjenesteskjorte så egentlig er et plagg som bare kan bæres av ordinerte (slik en ifølge Kirkerådets draktkonsulent må tolke regelverket), er det mange studenter som bruker den nettopp av slike grunner. Og da kan det hende embedsteologien må vike. Men i fortsettelsen av denne tematikken poengterer Meisal at det er viktig å ikke være noe annet enn seg selv:

– Det er altfor lett å bli avslørt om en ikke er seg selv. Det er dumt å tro man vet hva som blir forventet av en, og dermed hvordan en skal te seg. Jeg følte at jeg turte å være meg selv og noe nytt, og spurte ikke alltid om hvordan presten normalt pleide å gjøre ting. Jeg gjorde det jeg selv var komfortabel med. En vinner ikke på å kopiere en annen prests måte å være på!

Nå reiser Meisal selv ut i et nytt sommervikariat, og denne kombinerte oppfordringen og oppmuntringen får klinge som en hilsen inn i sommeren, til sommervikarene og alle de som skal samarbeide med dem.

*Andreas Hilmo Grandy-Teig studerer ved
Det praktisk-teologiske seminar
teig@nvg.org*

Den ene Jesus og Den ene kirke

Joseph Ratzinger og paven prøver å skru tiden tilbake.

Av Carsten Schuerhoff

Innledning

Økumene – stillstand eller livlig diskusjon og masse framgang? Dette kan diskuteres lenge, men jeg er overbevist om at det skjer mye på det økumeniske feltet. Det finnes mange utvalg og mange komiteer som har møte her og der, mange dokumenter blir undertegnet, en del kommer frem i mediene, en del hører en sjeldent av. Mye foregår i det stille, på grasrotplanet, er for lengst en selvfølge. Og noe sniker seg inn bakveien.

I det følgende vil jeg rette søkelyset mot to tekster. Den første er en offisiell ytring fra Den romersk-katolske kirke og den andre en bok, skrevet av Joseph Ratzinger. Etter min mening står disse to tekster i tett sammenheng med hverandre og dette på tross av at de er veldig forskjellige tekster. At begge kom til nærmest på samme tid og at begge forfekter et ensrettet bilde av viktige dogmatiske loci, nemlig kristologien og ekklesiologien, er neppe tilfeldig. Så langt jeg makter å se det, står begge for et økumenisk program og en økumenisk tilnærming som misliker mangfoldet.

Joseph Ratzinger har skrevet en Jesus-bok (*Jesus von Nazareth*); til de mange som

fantas fra før har det kommet en til. Og når Ratzinger skriver en bok om Jesus, så er oppmerksomheten sikret.

Paven har autorisert en offentliggjøring fra Kongregasjonen for tros læren som i form av spørsmål og svar slår fast at bare Den romersk-katolske kirke er kirke. Offentliggjøringen kom 10.7.2007 og gjen-tar at alle kirkelige fellesskap som er utgått fra reformasjonen betegnes som nettopp det og ikke som kirker.

Den ene Jesus

Jeg skal begynne med boka som riktignok er den første delen av et to-binds-verk. Dens mottakelse var blandet. På den ene side ros. Hans Georg Pöhlmann beskriver Ratzingers bok som en økumenisk bok som ikke inneholder noe en protestant ikke kan gå med på. Ratzingers anliggende, å tildekke grøften mellom den historiske Jesus og troens Kristus, er vellykket gjennomført. På den andre sida finnes det tydelig kritikk. Wolfgang Stegemann betviler nettopp det Pöhlmann fremhever.

Etter å ha lest boken er jeg overbevist om at Stegemanns posisjon er ryddigere og for

økumenikken mye mer spennende og fruktbar, nettopp fordi han våger å sette fingeren på det som utfordrer. I det følgende skal jeg se på noen eksempler på boken. Dette er neppe uttømmende, men jeg mener de viser noen grunnleggende særtrekk ved boka.

Ratzinger – han legger vekt på at boka ikke er et læredokument fra paven – betegner boka som en del av sin personlige søken etter Herrens åsyn (jfr. Sal 27,8). Han vil ta et oppgjør med all den teologiske forskningen som heller tildekker Jesus enn å vise oss Jesus. Han vender seg ikke mot historisk-kritisk forskning generelt, men mener likevel at troens Kristus er lik den historiske Jesus, altså den som vandret fra Galilea til Jerusalem. Evangeliene er troverdige kilder, her finnes Jesus som han virkelig var. Ratzinger vil bli kvitt alle Jesusbilder som fantes og finnes, alt fra den moralske Jesus til den revolusjonære Jesus. Den historisk-kritiske forskningen er en fare for troen, siden den tilslører dens egentlige sentrum: vennskap med Jesus. Kan jeg ikke lenger se Jesus, kan jeg ikke leve i vennskap med ham. Alle de Jesus-bilder han nevner, er for det første bare blitt til på grunn av historisk-kritisk forskning som prøver å skille mellom den historiske Jesus og troens Kristus og er for det andre deres forfatteres idealbilder, uten rot i virkeligheten.

Derfor vender, som sagt, Ratzinger seg ikke mot all historisk forskning. De historisk-kritiske metodene suppleres med kanonisk eksegesi som gjør det mulig å lese Bibelens, og med dette også evangeliens, tekster i ett. Har en kommet så langt og gjør det på en god måte, så ser en da også at det overhodet ikke er nødvendig å skille mellom den historiske Jesus og troens Kristus, for alt ligger klart i evangeliene. Forestillingen om at teologi og kristologi er dannet i den første

menigheten, eller i de første menighetene, blir slik sett foreldet. Ifølge Ratzinger er det mye mer logisk at alt ligger klart i Jesus. Allerede den historiske Jesus sprenger alle kjente kategorier og dette fordi han har del i Guds mysterium.

Så Ratzinger vil kaste lys på den ene, sanne Jesus som evangeliene formidler. Den sanne (og historiske) Jesus er den Jesus som vi finner i Det nye testamente. Dessverre diskuterer Ratzinger ikke det faktum at evangeliene skiller seg fra hverandre på noen punkter – også på nokså sentrale og viktige punkter.¹

Ratzingers fremstilling har en tendens til det apolitiske og til det jeg mener å kunne kalle for «verdensflukt»:

Jesus er Guds Sønn, og vennskap med Jesus – et liv med Gud som er mulig gjennom Sønnen – er målet og gir et «liv i fylde», «liv og overflod» (jfr. Joh 10,10). Riktignok, det vet også Ratzinger, mennesket trenger brød, men i det dypeste trengs det først og fremst Ordet, kjærligheten, Gud selv.

Også tolkningen av Bergprekenen barer tydelig preg av det jeg vil kalle for åndeliggjøring. Det kan godt hende, som Ratzinger skriver, at Bergprekenen ikke er noe regjeringserklæring eller sosialprogram. Men at den ikke kan tolkes politisk, at den ikke har noe å si inn i våre liv og hvordan disse skal ordnes, det tror jeg ikke noe på.²

I sine betraktninger rundt fortellingen om Lazarus (Luk 16,19-31) blir et annet viktig trekk synlig. Fortellingen er ikke fordømmelse av rikdom som sådan. Rikdommen er simpelthen tegn for at noe står mellom deg og Gud. Dette er vel neppe ukjent for lutherske ører, men jeg ser faren for at Ratzinger går for langt. Den sosiale motsetningen som Jesus bruker, blir gjort om til en åndelig motsetning. Alt «verden» står for er av det

onde, ikke noen bevegelser i riktig retning. Gud fortrenses på alle kanter og materialismen styrer.

Kan hende ikke overraskende passer dette godt sammen med kvinners stilling i boka. Ratzinger nevner Luk 8,1-3 og ser at kvinner var sammen med Jesus. Men det gjøres ikke noe ut av det, det hele feies vekk. Uten videre diskusjon fastslåes det: De tolv disiplene og kvinnene hadde forskjellige oppgaver. Stegemann gjør med rette oppmerksom på at Ratzinger i kvinners tilfelle aldri skriver om «etterfølgelse», men om «medvandring». Og bare her, en eneste gang, nevner han «the preferential option for the poor» – også dette er (som kvinnene) etter hans skjønne lukansk «Sondergut», altså noe som er ensartet og spesielt for Lukasevangeliet. En drøfting av dette savnes og dette særlig på bakgrunn av alle reaksjoner som kommer og har kommet mot for eksempel frigjøringssteologier.

Ratzingers bok er god å lese. Han er engasjert og belest. Mye av det han skriver i boken har blitt sagt før. Ikke på hans måte, og nettopp hans måte fortjener ros. Han er lyttende, diskuterende, avveiende.

Men etter hvert blir noe kjennetegnende synlig. Kirkefedrene får stor plass. Tradisjonen er viktig, avgjørende viktig. Det er ikke forbausende, men for meg blir det irriterende. Jeg får inntrykk av at Ratzinger mener at kirkefedrene har sagt det meste og at det meste av det de har sagt er riktig. Da blir det – på tross av det lyttende – lite plass til nytenkning.³

Itillegger boken god å lese fordi Ratzinger – som en av få – vokter seg for antisemitisme. Hele utleggelsen av Bergprekenen er i grunn og bunn en dialog med rabbiner Jacob Neusner. Selv om en kan være uenig i konklusjonene, så er Ratzingers Jesus tyde-

lig forankret i sin jødiske religion – og det er befriende lesning.

Den ene Kirke

Kongregasjonen for tros læren har offentliggjort et dokument med tittelen «Svar på enkelte spørsmål vedrørende noen aspekter av læren om kirken». Det mest interessante av i alt fem spørsmål og svar er nettopp spørsmål fem:

Hvorfor benytter ikke konsilstekstene [Vaticanum II/1962-1965] eller læreembedets postkonsiliære tekster tittelen «Kirke» om de kirkelige fellesskap som er utgått fra det 16. århundres reformasjon? Ifølge katolsk lære nyter disse fellesskap ikke den apostoliske suksessjon av ordinasjonssakramentet, og mangler derfor et av Kirkens konstituerende elementer. Disse kirkelige fellesskap, som særlig på grunn av det sakramentale prestedømmes fravær ikke har bevart det eukaristiske mysteriums opprinnelige og hele innhold, kan i henhold til katolsk lære ikke kalles «Kirker» i egentlig forstand.

Her blir det tydelig: Ingen av oss lutherske kristne er medlem av en kirke. Den norske kirke er ikke kirke etter kongregasjonens oppfatning. Vi er ikke medlemmer av en kirke, for kirke er bare den romersk-katolske kirke. Det er ganske drøyt, om enn ikke noe nytt. Allerede i år 2000, i sin skrift *Dominus Iesus* hevder kongregasjonen i § 17 det samme:

De kirkelige samfunn som ikke har bevart et gyldig episkopat og det eukaristiske sakraments ekte og fulle

substans, er ikke kirker i rett forstand. Ikke desto mindre er de som er døpt i disse samfunnene, forenet med Kristus ved dåpen, og er derfor i en viss forstand, om enn ufullkommen, i kommunion med Kirken.⁴

Hovedankepunktet mot de fellesskap som er kommet til med reformasjonen er altså at de ikke lenger er del av den apostoliske suksesjon. Vi kjenner argumentasjonen igjen fra spørsmålet om felles nattverd mellom for eksempel romersk-katolske og lutherske kristne.

Reaksjonene lot selvsagt ikke vente på seg. Berlins biskop og lederen i De tyske protestantiske kirkers øverste rådsorgan, Wolfgang Huber, har til dels sterke innvendinger mot kongregasjonens dokument. Han betegner dokumentet i sin helhet som en «forsømt sjanse» og etter *Dominus Iesus* kan han ikke se på dette som en glipp. Gjentar kongregasjonen sine vurderinger fra 2000, så må det være snakk om forsett. Huber savner viljen til å bygge broer i denne tid som er vanskelig sett med økumenikkens øyne.

Han spør at de økumenisk vanskelige tidene vi nå er inne i, vil fortsette å være vanskelige hvis ikke Den romersk-katolske kirke leverer alternativer til sitt økumeniske program. Alle kristnes samling under paven er neppe aktuelt. Som handlingsopsjon duger det ikke. Så savner Huber en tankegang i kongregasjonens dokument: Det anføres at de kirker som ble til med reformasjonen mangler et avgjørende kjennemerke for å være kirke, nemlig apostolisk suksesjon. Må Den romersk-katolske kirke ikke være så åpen å spørre de andre om den selv mangler noe de andre anser som avgjørende for å kunne kalle seg «kirke»? Hva med me-

nighetens frihet og dømmekraft, lekfolkets dømmekraft, kvinners tilgang til prestedtjeneste?

Men, og derfor kan Huber, sammen med andre, ta dokumentet med en viss ro: Spørsmålene og svarene vi får presentert av kongregasjonen er ikke rettet mot stemmer fra andre kirker. I det kongregasjonen skiller mellom «sunn lære» (dens egen lære) og «misvisende interpretasjoner» (de andres lære) blir det tydelig at dokumentet er rettet mot innsiden av Den romersk-katolske kirke.

Dette understrekes også av Walter Fleischmann-Bisten og Alexander Gemeinhardt. De nevner navn som kardinal Walter Kasper og Leonardo Boff, som dokumentet fra kongregasjonen først og fremst er rettet mot. De konkluderer med at hele dokumentet gir mer uttrykk for en «romersk ekklesiologi» enn for en «katolsk ekklesiologi».

Også kardinal Karl Lehmann, inntil nylig formann for det tyske katolske bispemøtet, prøver i sin pressemelding å berolige gemyttene. Etter mitt skjønn styrker han med dette antagelsen om at kongregasjonens dokument er rettet mot interne kritikere.

Lehmann legger vekt på at kongregasjonen ikke forneker at Guds frelsesverk også kan finnes utenfor Den romersk-katolske kirke og han tar opp begrepsdiskusjoner fra Vaticanum II, som også kongregasjonen dveler ved. Fra og med Vaticanum II snakkes ikke lenger om at Kristi kirke *est* Den romersk-katolske kirke, men at Kristi kirke *subsistit in* Den romersk-katolske kirke. Det åpner for å se elementer av helliggjørelse og sannhet også utenfor Den romersk-katolske kirke, men samtidig sees det også at alt lenger etter en katolsk enhet.

Det tredje spørsmål og svar lyder:

Hvorfor ble uttrykket «subsistit in» tatt i bruk i stedet for det enkle ordet «er»? Bruken av dette uttrykket, som tilkjennegir Kristi kirkes fulle identitet med Den katolske kirke, forandrer ikke læren om kirken. For det har sin grunn i sannheten, og bringer klarere til uttrykk det faktum at «flere elementer av hellighet og sannhet også finnes utenfor dens organisasjon, elementer som, fordi de er Kristi Kirkes særegne gaver, trekker i retning av den katolske enhet». [...]

Det spennende er – og her ser det nesten ut som om Lehmann er en av de indre kritikere – at Lehmann kan tolkes i den retning at han mener at Vaticanum II har forandret læren om kirken! Ved å innskrenke likhetstegnet (*est*) mellom Kristi kirke og Den romersk-katolske kirke holdes etter hans mening døra på gløtt for en ærlig og oppriktig dialog.

Men det er andre indre kritikere som også rammes av kongregasjonens dokument. Boff hevdet alt i 1985 at Kristi kirke kan være *subsistit in* andre kirker enn i Den romersk-katolske. En kan forvente at noen som Boff rammes, men det er så absolutt et tydelig tegn for hvor alvorlig kongregasjonens kritikk og fokus er, når også Kasper kan anees som rammet av kritikken. Formannen for Det pavelige råd for fremme av kristen enhet har i senere tid snakket om forskjellige «former for kirke». ⁵

En mellomstasjon

Etter disse to altfor korte presentasjoner vil jeg våge å stoppe opp. Dette er ikke ment som endelige konklusjoner, men jeg mener å ha vist at begge tekster er opptatt av

ensartethet og at begge gir uttrykk for at definisjonsmakten ligger hos Den romersk-katolske kirke.

Så kan en spørre om det er så farlig. Hvis kongregasjonens dokument er rettet mot interne kritikere, kan en ikke slå seg til ro med det? Hvis Ratzinger har sine meninger, kan en ikke slå seg til ro med at meningene nettopp er hans?

Jeg tror ikke det er så lett. For tankegangen som skisseres, nemlig at kirkene må bli likere hverandre, må mene de samme ting og forfekte de samme ting for at økumenikken skal nå sitt mål, kristen enhet, vinner tilslutning også i Den norske kirke. Og det uten at konsekvensene av en slik tilnærming mellom kirkene er drøftet grunnleggende. Dette vil jeg se på i neste avsnitt.

De mange kirker

Diskusjonen og disputten føres innenfor Den romersk-katolske kirke, det er tydelig. Egne kritikere skal en få til å tie. Sven Oppegaard, sammen med andre, gjør oppmerksom på at det å sette dokumentet opp som spørsmål og svar må anees som et retorisk grep. Men så tror jeg at Oppegaard lar seg forlede på et sidespor i diskusjonen. Han er svært opptatt av den apostoliske suksesjon, og jeg får nesten inntrykk av at han vil redde den i den forstand at han vil vise at også de lutherske kirker er del av suksesjonen. Oppegaard skriver:

Hovedproblemet med det svaret som gis på spørsmål 5 er at de protestantiske kirkesamfunn generelt fraskrives å være i apostolisk suksesjon. Det er karakteristisk at de beskrives som kirkelige fellesskap «født ut av reformasjonen» – som om de samfunn

ikke har noen historisk forbindelse med Kristus og apostlene.⁶

Martin Friedrich minner oss om at den apostoliske suksesjon ikke er del av kirkas *esse*. Heller ikke en biskoppelig ordning for kirken er det. At slikt finnes er del av mangfoldet, men dette får da ikke bli til forutsetning for gjensidig anerkjennelse. Det som konstituerer kirke er etter luthersk, reformert og metodistisk mening at evangeliet forkynnes klart og rent og at sakramentene forvaltes etter dette. Mer trengs ikke.⁷

Eberhard Jüngel har vel sagt alt som kan og må sies fra protestantisk side:

Kirken står i en apostolisk suksesjon når og i den grad den tenker, taler og handler i overensstemmelse med skriften. Den nytestamentlige kanon er apostelens etterfølger, og forutsetter som sådan Det gamle testamente.

Kirken som står i apostolisk suksesjon er den kirke som holdes levende i Den hellige ånd og dermed i alle henseender blir ledet i sannhet.

Kirken er ufeilbarlig fordi den har fått løfte om det. Men dette er et løfte som ikke gjøres gjeldende gjennom håndspåleggelse. Det gjøres gjeldende ved å drive fram kritisk teologisk arbeid. Kirkens apostoliske suksesjon finner sted og tar skikkelse gjennom teologisk selvkritikk av kirken.⁸

Den norske kirke har undertegnet Leuenberg-konkordien av 1973. Hele den økumeniske prosessen som ligger bak denne bæres av et viktig, etter mitt skjønn avgjørende, uttrykk for økumenikken og tenkningen rundt den også i dag: forsonet forskjellighet. Det finnes forskjell mellom kirkene, men likevel er det mulig å anerkjenne hverandre

som kirker, nettopp på grunn av en felles forståelse når det gjelder den rette lære av evangeliet og den rette forvaltning av sakramentene.⁹ Allerede i begynnelsen heter det under punkt 2 i Leuenberg-konkordien:

Kirken er grunnlagt på Jesus Kristus alene. Han samler og sender kirken i og med at han skjenger sin frelse i forkynnelsen og i sakramentene. Etter reformatorisk innsikt er det derfor nødvendig og tilstrekkelig for kirkens sanne enhet at det er overensstemmelse i den rette lære av evangeliet og den rette forvaltning av sakramentene. Av disse reformatoriske kriterier avleder de delaktige kirker deres forståelse av kirkefellesskap [...].

Og i noen teser fra 1986 (Neuendettelsauteser), hvor det ble jobbet med embete og ordinasjon heter det (min oversettelse):

I nyere forskning og også innenfor våre kirker er det enighet om at det med bakgrunn i det nytestamentlige materiale ikke er mulig å si at det bare finnes én ordning for menigheten og én embetsstruktur som skal være retningsgivende for alle. I Det nye testamente finnes forskjellige måter å ordne en menighet på, og dessuten kan en se at det finnes utvikling i disse spørsmål i Det nye testamente. Dette gir kirkene en frihet til å anerkjenne hverandre, på tross av forskjellige ordninger.

Det nye testamente kjenner mangfold og det kan derfor ikke finnes én ordning for embetet eller for menighetene! Men en vet om en felles plattform, et felles, bibelsk, utgangspunkt som understreker de kjente formuleringene om Ord og sakramentene fra

CA VII som jeg ikke skal gjenta her. Men altså utgangspunktet:

Sett alt inn på å bevare Åndens enhet, i den fred som binder sammen: én kropp, én Ånd, slik dere fikk ett håp da dere ble kalt, én Herre, én tro, én dåp, én Gud og alles Far, han som er over alle og gjennom alle og i alle. (Ef 4, 3-6)¹⁰

Så lenge dette er på plass, kan en med stor frimodighet anerkjenne hverandres ordning! FRIEDRICH påpeker dette: Om nødvendig, og om Den romersk-katolske kirke synes at dette er en god løsning, kan de protestantiske kirker godt anerkjenne den som en del av Kristi kirke.¹¹

Jeg vil komme tilbake til begrepet «forsonet forskjellighet». Med utgangspunkt i denne tenkningen, har HUBER utviklet sitt program om han kaller for «Profilenes økumenikk» (på tysk: Ökumene der Profile). Grunnleggende for Huber – jeg følger her Michael Plathows beskrivelse av Hubers tanker – er innsikten at det som er felles for kirkene er mye mer enn det som skiller, og at ingen kirke kan være Jesu Kristi kirke uten de andre kirkene. Det finnes en slags genetisk fingeravtrykk som forbinder på tross av ulikhetene:

Det som ligger til grunn for modellen som kalles «Profilenes økumenikk», er oppfatningen av at det som er felles er større enn det som skiller. Ingen kirke kan være Jesu Kristi kirke uten den andre kirke, det finnes familiære likhetstrekk, et genetisk fingeravtrykk blant kirkesøsknene. Samtidig signaliseres med denne modellen at den treenige Gud har virket og virker mer i sin nåde enn én kirke eller én konfesjon kan gi rom for. Pluraliteten gir seg

uttrykk i forskjellige svar på evangeliet og forskjellige trosuttrykk, forskjellige utforminger og differensierte profiler.¹²

Dette er tydelig preget av en økumenisk tenkning som har sin rot i tenkningen rundt Leuenberg-konkordien og tekstene og refleksjonen i kjølvannet av den. Det har også kommet kritikk mot denne tenkningen. Turid Karslen Seim målbærer noe av den. Hennes spørsmål er hvorvidt modellen som bygger på «forsonet forskjellighet» åpner for en revurdering av de involverte kirkers selvforståelse og hvor mye rom det egentlig gis til disse kirker:

The Leuenberg model of unity, «reconciled diversity» accomodates great freedom in matters of church order. What is needed for unity is consensus about the one truth of the Gospel and the sacraments, in everything else diversity may flourish. Thus there is a sharp distinction between what defines and constitutes unity (Grund) and its diverse forms of manifestation (Gestalt). [...] It is a modell utterly suited for the churches of the Reformation already involved in the Leuenberg Fellowship. But beyond that it does not allow the dialogue partner sufficient space. It also leaves the fellowship as such constantly faced with what «becoming a reality» actually means and the attached dilemmas concerning its structural and organisatorial expression and patterns of mutual accountability.¹³

Det er altså stor frihet for kirkene, men det finnes ingen synlig fellesskap eller enhet. Slik jeg forstår henne, spør hun: Hvordan kan fellesskapet bli synlig? Og: Er det ikke

for lett å vise til en enighet som ikke fører til innrømmelser og helt praktiske konsekvenser, både i liv og lære? Seim tar opp Den norske kirkes diskusjoner rundt undertegnelsen av Leuenberg-konkordien i 1999. Hun viser til en signaturforklaring Kirkemøtet har vedtatt 19.11.1999 som skulle forklare Den norske kirkes forståelse av Leuenberg-konkordien. Her vises det til Porvoovtalen og i dens ånd erklæres at biskopens rolle og embetet, tilsynstjenesten, utgjør den synlige del av enheten. Det er embetet som holder alt sammen og som skaper synlig enhet. Det er nytt og det bør sees på.

I det følgende skal jeg se nærmere på den nevnte signaturforklaringen.¹⁴

I Porvoovtalen har Den norske kirke sammen med de andre signaturkirkene uttrykt at fellesskapet i Ordet og sakrament tydeliggjøres gjennom den tilsynstjeneste som tilhører hyrde- og læreembetet, og som bispeembetet i spesiell forstand er betrodd. Disse er ytre tegn på kirkelig enhet. Både ut fra den økumeniske samtale og ut fra vår egen kirkes historie har vi lært å verdsette denne tradisjonen. Bispeembetets plass i Den norske kirke har gjort det enklere å nå frem til fellesskap med anglikanske kirker. Det forhindrer ikke at vi kan anerkjenne kirker som ikke har et slikt embete og ha fullt kirkefellesskap med dem.

Dette kan vanskelig tolkes annerledes enn at Kirkemøtet i 1999 mente at Den anglikanske kirkes embetssyn og Den norske kirkes embetssyn er sammenfallende. Det sies tydelig at Den norske kirkes embetssyn har gjort det lettere å nå fellesskapet med Den anglikanske kirke, men dette forhindrer ikke anerkjennelsen av kirker med et annet syn

på embetet. De andre kirker – også de som har undertegnet Leuenberg-konkordien – er ikke del av dette. Øystein Dahle Krafts begrep *porvoorisering* har fortsatt livets rett. Det er dette vi blir vitne til, uten at konsekvensene er skikkelig drøftet.

Ved alle bispevigslinger er Den anglikanske kirke representert, det vil si om tre til fire generasjoner vil alle prester i Den norske kirke være delaktig i den apostoliske suksesjon. Hva kommer det til å bety? Det er jo helt nye kriterier for prestedtjenesten og hvordan vil forholdet være mellom prester med og uten apostolisk suksesjon? Hvordan vil forholdet mellom prester og lekfolk utvikle seg? Ingen kan si at dette er uproblematisk, for her melder spørsmålet seg om dette fortsatt er i reformasjonens ånd.

Porvooriseringen har fått fotfeste i Den norske kirke, det mener jeg å kunne hevde. Et synlig tegn for det er at domprostene ikke lenger skal ordinere folk til prestedtjeneste. Det bedyres fra mange hold at dette ikke er skjedd etter press fra Porvoo-avtalen, men jeg er langt fra overbevist. Ingrid Vad Nilsen har sett på dette:

Når Bispemøtet nå har avklart at ordinasjoner bare skal skje ved en vigslet biskop og ikke ved domprost, og at sakramentsforvaltningen bare i nødsfall skal overlates til ikke-ordinerte, så har det skjedd etter samtaler med og spørsmål til oss fra den anglikanske kirke. Men samtidig har vi samtalt med våre protestantiske partnerkirker i Europa og våre søsterkirker i Det lutherske verdensforbund, og gjennom dette funnet fram til at det er vanlig praksis i de aller fleste protestantiske kirker at presteordinasjonen foretas av en vigslet (eller innsatt) biskop.

[...] Når vi har endret vår praksis på dette punktet er det altså ikke bare på grunn av press eller påvirkning fra Porvoo, men også etter undersøkelser i Leuenbergfelleskapet og Det lutherske verdensforbund, som gjør at vi nå er mer på linje med alle kirker vi har avtaler med.¹⁵

Leuenberg-konkordien krever ikke av medlemmene å være på linje med hverandre – det er det fine ved «forsonet forskjellighet». Jeg kan ikke tenke meg at Leuenberg-konkordien bringer med seg krav eller ønske om praksisendring. Her er en – så langt jeg kan se det – ikke lenger opptatt av «forsonet forskjellighet», men av å tilpasse seg hverandre. En har «overtatt» et annet embetssyn, et anglikansk embetssyn, og ser seg mer på linje med andre kirker.

Som kuriositet kan jeg anføre at prostene i Hamar bispedømme siden i forfjor høst bærer et «prostekors». Under avskjedsgudstjenesten til Rosemarie Köhn kunne vi beundre disse korsene for første gang. Korsene er litt mindre enn biskopens kors, de er heller ikke av gull, men sølvfarget. Når får sokneprestene sitt kors – kanskje kan de lages litt større enn korsene til kapellanene?¹⁶

Jeg tror at Hubers «Profilenes økumenikk» har sine gode sider og er en mulig vei å gå, kan hende den eneste mulige veien å gå. Jeg tror en slik tilnærming kan anvendes utover Europas grenser, utover kirkesamfunn som hører reformasjonen til. Kirkens verdensråd har i februar 2006 kommet fram til en lignende formulering, som jeg tror viser at tenkningen der har mye til felles med Hubers tenkning:

Each church is the Church catholic and not simply a part of it. Each

church is the Church catholic, but not the whole of it. Each church fulfils its catholicity when it is in communion with the other churches.

Et forsøk på en avslutning

Utgangspunktet var to tekster. Jeg har sett på dem og jeg har prøvd å relatere disse til Den norske kirkes virkelighet og til økumeniske tendenser innenfor Den norske kirke i dag. Jeg skal dra noen forsiktige konklusjoner.

Ratzingers forsøk på å beskrive og å konservere den ene Jesus som er den han alltid har vært og som nærmest er immun mot forandringer, makter ikke å overbevise i mangfoldets og pluralitetens tid. Til det er bare spenningene innenfor Den romersk-katolske kirke for store og for synlige.

Pavens forsøk å få de indre (og andre) kritikerne til å tie ved å slå fast at bare Den romersk-katolske kirke er kirke vil heller ikke føre frem. Også her er spenningene innenfor Den romersk-katolske kirke for store og for synlige – og dessuten har Den romersk-katolske kirke involvert seg i mange økumeniske samtaler.¹⁷ Veien tilbake til en økumenisk tenkning som tilbyr alle kristnes tilbakevending til Roma er sperret – for godt.

I menneskelig målestokk er kirka mangfoldig, selv om den er én. Dette er viktig å holde frem, også – særlig – i møte med Ratzingers bok og dokumentet fra kongregasjonen for tros læren. Det gjelder å vise profil, vennlig, åpent, men tydelig.¹⁸

Det gjelder å besinne seg på det egne, på det en anser å være frukter av reformasjonen som vi ikke vil være foruten. Dette er på ingen måte tenkt som avgrensing, men som profilering. Det gjelder å vise profil, en profil som kan utfordre, provosere og få an-

dre til å tenke. Og selvsagt går dette bare an hvis en er moden for å la seg utfordre også. Fremtiden er økumenisk, levd i forsonet forskjellighet!

*Carsten Schuerhoff er sokneprest på Tynset
sokneprest@tynsetkirke.no*

Noter

- 1 Cf.: Stegemann, 16.
- 2 Cf.: Ratzinger, 107. Cf. også: Stegemann, 18.
- 3 Cf.: Stegemann, 18. Innledningen til Johannesevangelium får fungere som eksempel. Med sterke ord vender Ratzinger seg mot Rudolf Bultmanns store kommentar. Til slutt får tekster fra Johannesevangeliet og Ireneus av Lyon så mye tillit, at de får avgjøre at Johannes, disippelen Jesus elsket, er forfatteren av evangeliet (cf. Joh 19, 26.35).
- 4 Sitert etter: Opegaard, 24.
- 5 Cf.: Fleischmann-Bisten/Gemeinhardt, 16. Boff har kommet tilbake til diskusjonen i etterkant. Cf.: Boff, 89-113.
- 6 Opegaard, 24.
- 7 Cf.: Friedrich, 19. Cf. også: Hüffmeier, 27f.
- 8 Jüngel, 309.
- 9 Cf.: Leuenberger Kirchengemeinschaft, 32. Her snakkes det om «legitim mangfold». Kanskje er Lehmann ikke så langt fra dette som det kan ser ut til. Senest i juni 2007 kunne han si (min oversettelse): «Målet er en teologisk enighet for kirkens enhets skyld. Denne enigheten skal ikke oppheve alle forskjeller, men vil bare oppheve dem som forhindrer kirkelig fellesskap. Her snakker vi om kirkesplittende differenser. [...] Avgjørende er om en divergens er av kirkesplittende karakter.» I: Lehmann, Forum, 2. Videre kan han si (min oversettelse): «I

all økumenisk tenkning er den økumeniske metoden viktig. Dette må reflekteres og diskuteres både på et generelt nivå og i det konkrete arbeidet. Etter mitt skjønn kan vi ikke gi opp vårt søken etter en 'differensiert konsens'.» I: Lehmann, Forum, 4. Er alt dette så fryktelig langt fra Leuenberg-konkordiens «forsonede forskjellighet»?

- 10 Alt dette diskuterer Huber i forbindelse med sin "Profilenes økumenikk" som jeg skal komme tilbake til. Cf.: Huber, Profile, 8. Det skal ikke legges skjul på at en kan – med samme utgangspunkt – komme til en annen oppfatning av økumene. Konrad Raiser utvikler, med utgangspunkt i Ef. 4, 4ff., en "Dåpsekklesiologi". Dåpen er for ham "Enhetens bånd" som kirkene enten kan anerkjenne eller må fornekte. Kirkene må anerkjenne hverandres dåp som et ytre tegn på deres felles vei og han kan godt tenke seg at noen kirker lager felles dåpsritualer for å understreke dette. Men hans "Dåpsekklesiologi" har også konsekvenser for embets spørsmålet: "Der Ansatz bei einer 'Taufeklesiologie' müsste dazu führen, die Taufe als 'Ordination' aller Gläubigen ernst zu nehmen [...]. [...] Erst im Rahmen dieser 'Ordination' aller Gläubigen für Zeugnis und Dienst hat die spezielle Ordination für den Dienst der geistlichen Ämter ihren besonderen Ort. [...] Nach biblischem Zeugnis aber haben alle Ämter und institutionellen Strukturen der Kirche Dienstcharakter, sie sollen der Auferbauung des Leibes Christi und seiner Einheit dienen. Eine auf das ordinierte Amt und geistliche Hierarchie ausgerichtete Ekklesiologie bedarf daher immer wieder der kritischen Überprüfung, wenn die ekklesiologischen Konsequenzen der einen Taufe ernst genommen werden sollen." Cf.: Raiser, 5.8f., her: 9.

- 11 Cf.: Friedrich, 20. Cf. også: Hüffmeier, 58.
- 12 Plathow, 4 (min oversettelse).
- 13 Seim, 333f.
- 14 Til diskusjonen av forklaringen og dens konsekvenser fikk jeg god drahjelp fra Roger Jensen.
- 15 Nilsen, 7.
- 16 Og jeg synes at Seims påminnelser er på sin plass: "Another feature is what I will call 'magpie ecumenism'. [...] Ecumenical magpies approach other traditions like treasure hunters. The things they like most, they appropriate often without showing much concern or respect for the original context and theological implications of what they find. They talk about rediscovery, of enrichment, of overcoming the verbosity and appeal to mainly cognitive patterns of faith in the churches of the Reformation. [...] But is it willingness to change for other reasons than self-enrichment? [...] It [can] also creates an impression of similarity that is not necessarily a manifestation of unity." I: Seim, 340f. Med dette har jeg ikke sagt at Nilsen er en "ecumenical magpie", men jeg vet at jeg har truffet noen.
- 17 Her kan en tenke på samtalene med de ortodokse kirkene, men også på forskjellige dokumenter Den romersk-katolske kirke har undertegnet. Et eksempel kan være erklæringen fra 29.4.2007 hvor kristne kirker i Tyskland anerkjenner hverandres dåp, blant dem Den romersk-katolske kirke.
- 18 Cf.: Seim, 347.
- Pressemitteiling des Konfessionskundlichen Instituts der EKD, Bensheim, 10.7.2007», *epd-Dokumentation* 30/2007, 16.
- Friedrich, Martin, «Kommentar zu einigen Aussagen des Dokuments der Vatikanischen Kongregation für die Glaubenslehre 'Antworten auf Fragen zu einigen Aspekten bezüglich der Lehre über die Kirche'», *epd-Dokumentation* 30/2007, 18-20.
- Huber, Wolfgang, «Was bedeutet Ökumene der Profile?», *epd-Dokumentation* 24/2006, 4-10.
- Huber, Wolfgang, «Versäumte Chance. EKD- Pressemitteiling, Hannover, 10.7.2007», *epd-Dokumentation* 30/2007, 11f.
- Hüffmeier, Wilhelm [Red.], *Die Kirche Jesu Christi. Der reformatorische Beitrag zum ökumenischen Dialog über die kirchliche Einheit*, Beratungsergebnis der 4. Vollversammlung der Leuenberger Kirchengemeinschaft, Wien-Lainz, 9. Mai 1994, Leuenberger Texte Heft 1, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt ³2001.
- Jünger, Eberhard, «Til ekkesiologien. Teser», i: Christoffersen, Svein Aage m.fl. [Red.], *Menneskeverd. Festskrift til Inge Lønning*, Oslo 2008, 301-310.
- Kirkens Verdensråd, «Called to be the One Church. An invitation to the churches to renew their commitment to the search for unity and to deepen their dialogue», <http://www.wcc-assembly.info/en/theme-issues/assembly-documents/1-statements-documents-adopted/christian-unity-and-message-to-the-churches/called-to-be-the-one-church-as-adopted.html> (25.7.2007).
- Kongregasjon for tros læren, «Svar på noen spørsmål angående visse aspekter ved Kirkens lære», <http://www.katolsk.no/info/benedikt16/20070629.htm> (25.7.2007).
- Kraft, Øystein Dahle, «Porvoorisering av Den norske kirke?», *Nytt Norsk Kirkeblad*

Litteratur

- Boff, Leonardo, *Manifest für die Ökumene. Ein Streit mit Kardinal Ratzinger*, Düsseldorf 2001.
- Fleischmann-Bisten, Walter/Gemeinhardt, Alexander, «Römisch, aber nicht katholisch.

- 7/2004, 2-4.
- Lehmann, Karl, «Statement zur Veröffentlichung des Dokumentes 'Antworten auf Fragen zu einigen Aspekten bezüglich der Lehre über die Kirche' der Kongregation für die Glaubenslehre», *epd-Dokumentation* 30/2007, 13f.
- Lehmann, Karl, «Forum Ökumene: Ökumene – lebendig und kräftig und zukunftsfähig?», http://www.kirchentag2007.de/presse/dokumente/dateien/OEK_3_1632.pdf (9.8.2007).
- Leuenberg-konkordien, http://www.leuenberg.eu/side.php?news_id=224&part_id=0&navi=1 (26.7.2007).
- Leuenberger Texte 2: Sakramente, Amt, Ordination, <http://www.leuenberg.eu/daten/File/Upload/doc-191-1.pdf> (27.7.2007).
- Nilsen, Ingrid Vad, «Hva har Porvoo-avtalen tilført Den norske kirke?», *Nytt Norsk Kirkeblad* 8 (2006), 5-9.
- Oppegaard, Sven, «Nye perspektiver trengs», *Vårt Land* (24.7.2007), 24.
- Plathow, Michael, «'Gegen den Trend wachsen wollen' Ökumenischer Lagebericht 2006», *epd-Dokumentation* 41/2006, 3-15.
- Pöhlmann, Hans Georg, «Armer König. Kühn ist Joseph Ratzingers Suche nach Jesus», *Zeitzeichen. Evangelische Kommentare zu Religion und Gesellschaft* 6 (2007), 63f.
- Raiser, Konrad, «Ein Herr, ein Glaube, eine Taufe. Die ekklesiologische Bedeutung der einen Taufe», *epd-Dokumentation* 15/2008, 4-10.
- Ratzinger, Joseph, *Jesus von Nazareth. Erster Teil: Von der Taufe im Jordan bis zur Verkündigung*, Freiburg-Basel-Wien 2007.
- Römische Kongregation für die Glaubenslehre, «Antworten auf Fragen zu einigen Aspekten bezüglich der Lehre über die Kirche», *epd-Dokumentation* 30/2007, 4-6.
- Römische Kongregation für die Glaubenslehre, «Kommentar zu den Antworten zu einigen Aspekten bezüglich der Lehre über die Kirche», *epd-Dokumentation* 30/2007, 6-10.
- Sak KM 11/99 Den norske kirke og Leuenberg kirkefellesskapet, <http://www.kirken.no> (9.8.2007)
- Seim, Turid Karlsen, «Reconciled diversity – the mission of the protestant churches in Europe», i: Hüffmeier, Wilhelm/Müller, Christine-Ruth [Red.], *Versöhnte Verschiedenheit – der Auftrag der evangelischen Kirchen in Europa*, Texte der 5. Vollversammlung der Leuenberger Kirchengemeinschaft in Belfast, 19. -25. Juni 2001, Frankfurt am Main 2001, 331-347, <http://www.leuenberg.eu/daten/File/Upload/doc-310-1.pdf> (9.8.2007).
- Stegemann, Wolfgang, «Unpolitischer Gottessohn. Nach Papst Benedikt XVI. lässt sich Jesus nur von seiner Gottheit her verstehen» *Zeitzeichen. Evangelische Kommentare zu Religion und Gesellschaft* 7 (2007), 16-18.

Sommarvikaranes inntogsmarsj

– og deira møte med preiketekstane

Av Rolv Nøtvik Jakobsen

Sommar er ferietid. Også for kyrkjelege tilsette. Kyrkja har derfor behov for prestevikarar. Og sommarvikarane kjem. Mange av dei har reist langt, fleire er prestevikar for aller første gong. Og kvar sommar gjentar dei same tinga seg: Den kommande prestevikaren blir med forventning og med litt skjelvande hender opp preiketekstane for dei søndagane ho skal feire gudsteneste. Ho gler seg kanskje til å forkynne evangeliet, enkelt og greitt. Tenker i sitt stille sinn at forkynninga er ein stad for å styrke livsmotet og spreie håp og glede. Ho les tekst etter tekst. Og sit svært ofte, i beste fall, litt undrande igjen. Hadde ho hatt anlegg for konspirasjonsteoriar, ville ho lett hamna i funderingar om at desse tekstane berre er plassert på sommaren for å gjere det meir vanskeleg for sommarvikarane, eventuelt gjere det lettare for dei faste prestane.

For det er noko rart med desse tekstane som er valt ut for sommarhalvåret. Det er få forteljingar om Jesus der. Dei likningane som er valt ut, høyrer ikkje til dei mest spennande og eigenarta av Jesus-likningane. Det er få av tekstane som i presis form set ord på kva som er evangeliet. Det er vanskeleg

å sjå noko sommarpreg på tekstane, dersom ein då ikkje tenker sommar som ei tid for tørke, overstadig varme og andre prøvingar. Preiketekstane består i stor grad av formaningar og åtvaringar: Formaningar om å leve livet rett og åtvaringar mot falske profetar og mot å ta for lett på ting. Det er mykje lov og lite eksplisitt evangelieforkynning i dei utvalde preiketekstane.

Lat det vere heilt klårt: Av og til er tydeleg profetisk tale, konkret vegleiing i politiske og etiske spørsmål og utfordringar til å endre praksis og livsstil, heilt på sin plass. Også i kyrkjelege rom. Men det gir ei merkeleg kjensle når dette er ein slags tematikk dei søndagane presten og mange av dei andre i kyrkjelyden som har høve til det, er på ferie. At det er då det skal bli åtvara mot falske profetar og mot hor og liv i sanseleg begjær.

Ein grunnleggjande føresetnad for at kritikk og krasse utfordringar skal bli vellykka kommunikasjon, er at den som talar og dei som høyrer, kjenner kvarandre. Idealsituasjonen er, med bibelske ord, at gjetaren kjenner sauene og sauane kjenner gjetaren. Sauane har høyrte gjetaren seie

mange vakre ting (utan eit einaste «men») før, og dei er trygge på at ho vil dei vel. Du treng ikkje vere kommunikasjonseksperter for å slå fast at det er å be om trøbbel å sende folk som verken kjenner eller er kjent av målgruppa, for å åtvare mot falske profetar og tiltale folk som ormeyngel.

Om nokre år vil det bli lettare å bli prestevikar. Alt tyder på at tekstutvalet i dei nye teksttrekkene vil bli betre, med fleire sentrale evangelieforteljingar og med sterke tekstar som set ord på Guds mangfaldige nåde. Spørsmålet er: Kva gjer vi i mellomtida? I mellomtida kan vikarar og andre forkynnalar bruke kløkt, fantasi og teologisk kompetanse for å forkynne evangeliet om Jesus. Det er i ikkje ulikt det forkynnalar gjer resten av året. Forskjellen er berre at mange av tekstane resten av kyrkjeåret, er som skapt for det. (Og det er faktisk det dei er, skapt for det, meiner eg.) For å gjere evangeliet tydeleg må forkynnaren somme tider stryke nokre av sommartekstane mot håra.

Mens vi ventar på nye tekstrekker

Korleis kan du gå fram for å finne evangeliet i ein tekst som tilsynelatande berre er opptatt med å åtvare og gi gode råd? Det første du kan gjere, er å leite etter bilde av det gode livet, av Guds skaparvilje i tekstane. Kanskje kjem dette positive berre til uttrykk som eit negativt avtrykk, som ei åtvaring mot det som peikar i ei anna retning enn evangeliet. Det er aldri meiningslaust å prøve å setje ord på det positive og fine i Guds kjærleik, det som er den sjølvagte bakgrunnen for åtvaringane, irettesettingane og dei negative eksempla. For svært ofte er dette sjølvagte noko som ikkje seier seg sjølv. Og som vi eigentleg ikkje får oss til å tru heilt på av oss sjølve. Det er derfor det er nødvendig med

forkynning av evangeliet. Forkynninga kan, bokstaveleg talt, vende nød.

Det andre du kan gjere, er å leite etter kva tekstane seier om Jesus. Det må bety noko at ord er lagt i munnen på Jesus. Vi kjenner frå andre forteljingar korleis Jesus møtte menneske. Orda og handlingane hans framstilte ein Gud som var, og kanskje vart, annleis. Orda i Johannes-evangeliet om gjetaren som kjenner og er kjent av sauane, er nettopp ord om Jesu forhold til disiplane. Og meir grunnleggjande, om orda er sagt av Jesus eller ikkje, er Jesus i teologisk meinining også lovas oppfylling og mål. Lova peikar fram mot Jesus. Kristen forkynning kjem ikkje unna å setje ord på kva det betyr at all tale om framtid og handel og vandel i kyrkjeleg samanheng er uløseleg knytta til Jesu liv, død og oppstode.

Desse to grepa er ikkje spesielt originale. Dei er, sant å seie, temmeleg lutherske. Men dei kan jo vere tenlege for det. Du veit kva som tikkar på preikestolen? Det er ur-lutheranarane. Av og til kan det vere ein beroligande lyd som overdøver mykje støy og moralisme. Også på sommaren. Vi har i dette sommarnummeret bestilt tekstgjennomgåingar som også kan vere til hjelp for sommarvikarar. Det skulle ikkje hindre at dei også kan vere til nytte for andre. God lesnad! Lat oss helse kvarandre med det velkjente stridsropet: Teologi for menigheten!

*Rolv Nøtvik Jakobsen er førsteamanuensis ved Det praktisk-teologiske seminar
r.n.jakobsen@teologi.uio.no*

7. søndag etter pinse, 29. juni 2008

Prekentekest: 1 Tess 4,2-9

Lesetekster: Jos 24,19-24; Matt 16,24-27

Av Steinar Ims

En prekentekest om forholdet til hor, sanselig begjær, hedninger og hellighet! Det kan være tungt å være predikant noen ganger! Kanskje enklere da å forstå leseteksten fra Matteusevangeliet, eller til og med den ubetingede forpliktelse og pakt med Gud i teksten fra Josvas bok. De er tilsynelatende enklere tekster å formidle noe ut i fra, uten all den problematiske, mannlige seksualmoral og kravet om hellighet i 1. Thessalonikerbrev.

Heldigvis rommer brevet så mye mer enn bare de innledende setningene i parenesen (de moralske instruksjoner og formaninger) vi møter i prekentekest, og som fyller hele brevets kapittel 4,1-5,22.

Men skal vi prøve å forstå og greie å formidle kreves litt bakgrunnsstoff.

Thessaloniki og menigheten

1. Thessalonikerbrev er det eldste nytestamentlige skriftet vi har, og preges på forskjellige (og interessante) måter av det. Paulus skriver brevet (sammen med Silvanus og Timoteus, i navnet ihvertfall) til mennesker han kjenner godt fordi han selv er forhindret fra å møte dem ansikt til ansikt. Paulus har vært med å stifte menigheten mindre enn et år tidligere. De utgjør en liten enhet i den store byen, en gruppe håndverkere med sine familier. De tidligere hedningene i menigheten trenger forklaringer og instruksjoner, de skjønner ikke hva som skal skje nå som noen av dem har gått bort. Skulle ikke Jesus komme igjen før slike ting skjedde? Hva

gjør de nå, hvordan skal de leve? I motsetning til mange andre brev som Paulus må skrive som svar på det han oppfatter som korrupsjon eller forvrengning av evangeliet, er han blant lydhøre venner i Thessaloniki. Venner som har behov for trøst, fordypning og forklaring på hva innholdet i evangeliet egentlig er, og hva det betyr for det nystartede fellesskapet. Venner som ikke er sikker på hvordan tidligere praksis som hedninger passer sammen med den nye virkelighet, og som trenger veiledning om hvordan de skal forholde seg til byen de bor i og menneskene der.

Menigheten i Thessaloniki bestod kanskje av noen titalls sjeler på tiden da Paulus skrev til dem. En liten gruppe personer i en by på opp mot hundre tusen innbyggere, en mangekulturell storby med en stor flora av religiøse, kultiske og filosofiske tradisjoner representert, inkludert flere lokale varianter. Og midt i dette gresk-romerske mylderet av mennesker og tradisjoner, tilbud og synsinntrykk, ble en ny kult etablert blant noen få håndverkere.

Hva tilbyr Paulus dem av veiledning i en slik virkelighet? Han bruker stort sett alle de virkemidler han kan, og som han perfeksjonerer i de senere brevene; litterære virkemidler fra gresk-romersk tradisjon, filosofiske virkemidler, ting han kjenner fra den jødiske tradisjon. Han kommer med takksigelser, en forsvarstale for sin apostoliske status, planer, formaninger, forklaringer, gledesutbrudd og fredshilsener, og han avrunder det hele med en velsignelse.

Men kanskje noe av det tydeligste han gjør er å peke på alt menigheten er i kontrast til hva den ikke er, malerisk illustrert gjennom henvisningene til hedningene. Og tydeligst kommer dette frem i vår formanende (parenetiske) del av brevet.

«Man måtte jamføra...» som Ingemar sier i filmen «Mitt liv som hund». Men er ikke dette, etter min opplisting av Paulus sine fine virkemidler, et ganske billig triks?

Hva er det med dette å skulle rakke ned på alle andre hele tiden, for å stille seg selv i et godt lys? Betyr dette at Paulus er populist, en som vurderte menigheten ute av stand til å forstå nyansene i et budskap?

Greier vi ikke som mennesker å skape noe helt nytt og genuint originalt – uten dette behovet for å sammenligne oss med andre, veie oss opp mot dem, bygge videre på deres tanker (som noe evolusjonistisk bedre) og rakke ned på dem? Greier vi oss som gruppe ikke uten å stå i negativt ladede relasjoner til andre grupper? Vi måler oss opp mot andre, ikke nødvendigvis opp mot egne idealer. Er dette kjennetegnet på kristen identitet?

Og hvorfor må det så ofte være seksualitet, *porneia*, som står i sentrum for oppmerksomheten?

Identitet og seksualitet

I 1. Thessalonikerbrev dreier det seg naturlig nok i stor grad om konstruksjon av en felles identitet. Kanskje det er billige virkemidler, men skillet mellom «dem» og «oss» var for Paulus viktig. Menighetens identitet er virkelig kun så lenge denne opprettholdes i kontrast til og i stadig konversasjon med andre. Spesielt når alle «disse andre» utgjør menneskene som omgir menighetens medlemmer til enhver tid. De har jo selv for ikke lenge siden vært hedninger, og det blir viktig å vise til at den kristne tilhørighet betyr noe helt nytt. I en by med et sammensatt og mangfoldig religiøst og kultisk landskap var det kanskje lett å bli forvirret, og tydelighet i en eller annen form blir viktig

å formidle.

Men hva betyr det i forhold til alt snakket om seksualmoral? Var alt så løssluppet? Ikke nødvendigvis, men det er viktig for Paulus å peke på at et lite fellesskap er avhengig av gode relasjoner mellom medlemmene. Han er fullstendig klar over (på tross av anklager om annet) at seksualitet er en svært viktig del av menneskers liv, og en mulig kilde til splid og problemer i en liten gruppe. Det er mennene det dreier seg om, fordi de i datidens samfunn var enerådende (ihvertfall utad), også i å definere hva seksualitet «var». Det gjør ikke problemstillingen mindre aktuell. Det er fremdeles menn som nesten utelukkende definerer hva seksualitet «dreier seg om» i dagens verden. Og det er nesten utelukkende menn som er skapere av problemer knyttet opp til alle former for destruktivt, «sanselig begjær». Formaningene og kravet om å ta ansvar står ved lag for alle menn, i en verden hvor sexindustri og trafficking er en av de største økonomiene som finnes (i klasse med dop, olje og våpen, pluss noe annet smårusk).

I vår tid er det også viktig å fremheve kvinner som subjekt i den samme formaningen, ikke bare som et objekt mannen skal vinne seg i hellighet og ære. Denne gangen er det viktig med en tydeligere oppfordring som også myndiggjør kvinner til å definere hva seksualitet egentlig dreier seg om.

Det høres litt arkaisk ut, men å knytte seksualitet til noe hellig er kanskje ikke så dumt. Seksualitet kan være en viktig, vakker, spennende og omsorgsfull side ved menneskers liv. Da er kanskje ikke ordet hellig så dumt å bruke?

For Paulus var monogami og sømmelighet å foretrekke for å unngå friksjon og å opprettholde de gode relasjonene innad i den lille gruppen. Det oppnås best gjennom

(mannens) kroppsbeherskelse og et rent liv. Dette skal alle være sammen om, det er pålagt av Gud og er en del av den nye virkelighet. Alt annet er sanselig begjær og mangel på kontroll! Det er viktig å merke seg at selv om dette er viktig også i relasjonen til Gud («...leve til glede for Gud», vers 1), så er det relasjonene mellom menighetens medlemmer som er det viktigste og egentlige anliggende her: «Ingen må krenke eller utnytte sin bror i dette» (4,6).

De «utenfor»

En av de store problemene med preteksten er etter min mening at utdraget bare er fra vers 2 til vers 9. Derfor: Gi blaffen i det foreslåtte tekstutvalget og les hele greien! Jeg mener det er galt å utelate resten av helheten (4,1-12), men spesielt versene 10-12.

For meg er henvisningene til stadig å gjøre større fremskritt viktige (vers 1 og 10). Kravet om å gjøre stadige fremskritt er jo et greit pedagogisk grep i forhold til moral og livsførsel fra Paulus sin side, og det rommer mer enn bare henvisninger til seksualmoral. Kanskje det også rommer en grunnleggende kristen «uro», et ønske om stadig å stille spørsmål ved måten vi lever på og oppfører oss i verden?

Dydskatalogen (de gode ting man skal gjøre) i versene 11 og 12 gir en spesiell utfordring i forhold til dette. En utfordring som er veldig aktuell i dag, og som er den viktigste grunnen til å inkludere de siste 3 versene; forholdet til dem «utenfor» blir ikke avklart før i vers 12. Til nå har de (hedningene) vært fremstilt som sanselige begjærslaver og horebukker! Hva ønsker Paulus at de skal gjøre i forhold til disse menneskene? De skal oppføre seg sømmelig!

Hvorfor være gode mot alle «de andre»?

Nå kan det argumenteres med at Paulus i stor grad er en realist. Han vet at det var viktig å opprettholde gode relasjoner til de rette miljøer, avhengig av hvor i det sosiale hierarki og landskap du befant deg. Ellers lå du dårlig an. Han oppfordret ikke til sosial ærgjerrighet eller forsøk på å skille seg ut i storsamfunnet. De var en bitteliten minoritet med liten definisjonsmakt utenfor sitt eget mikrounivers, en side ved det kristne opphav det stadig er verdt å komme tilbake til som majoritetsrepresentanter i dagens samfunn. Oppfører vi oss sømmelig og stillferdig overfor de som er «utenfor» i dag, våre egne minoriteter? Og nei, jeg snakker ikke om unfallighet omkring vanskelige sider ved egen eller andres trospraksis og tradisjon, men om en grunnlagsetisk måte å tenke omkring vårt forhold til andre på. Et utgangspunkt for møtet mellom mennesker, og et grunnlag for sameksistens. For Paulus var det naturlig å forstå dette også i en teologisk sammenheng, den kristne kjærligheten til andre (de utenfor) var en forlengelse av kjærligheten til hverandre. Kjærligheten stopper ikke opp noe sted, den begrenser seg ikke, og Paulus oppsummerer det fint og tydelig i 5,15. «...strev alltid etter å være gode mot hverandre, ja, mot alle.» Kan det sies enklere?

Søskenkjærlighetens mange sider

Det gjør ihvertfall ikke vårt kristne kall noe enklere – å gjøre det gode mot hverandre og alle – det innebærer et ansvar for å finne ut hva det gode er, hva sannheten er. Det er en kompleks affære i en kompleks verden. Vårt ansvar er å få frem et nyansert bilde, sette spørsmåltegn ved vante forestillinger, utfor-

dre og være undrende til alt som blir tatt for gitt, selv Paulus' ord til den første menighetene i Thessaloniki.

Det er ikke populært – heller ikke innen kristne kretser. Hjelper det da å gå inn i en konfrontasjon med våre egne i spørsmålet om betydningen av åpenbaringen? Skal vi formane og være profeter? Eller skal vi gjøre dette etter idealet om søskenkjærlighet? Som kjent kan søskenkjærligheten være preget av mye friksjon – men like fullt er det rom for den (kanskje) ubetingede kjærlighet, eller ihvertfall vissheten om at vi må ha med hverandre å gjøre resten av livet.

Da er det en utfordring å vende tilbake til alle «utenfor», å vite at den kristne kjærligheten til andre er en forlengelse av kjærligheten til hverandre. Den rommer så mye forskjellig – også kjennskap, friksjon, gode gjerninger og en kunnskap om at vi alle har med hverandre å gjøre livet ut – og at det også er en kunnskap om Gud.

*Steinar Ims er prest ved
Dialogsenteret Emmaus
steinar@emmausnett.no*

8. søndag etter pinse, 6. juli 2008

Prekentekest: Matt 10,28–31

Lesetekster: Jes 49,13–16; 2 Tess 3,6–12

Av Rolv Nøtvik Jakobsen

En liten spurvelurv som heter pip-pip-Ola

Ikkje ver redd! Kor mange gonger har du sagt det? Kor mange gonger har du hatt ei kjensle av at orda faktisk hjalp? Har du verkeleg opplevd at summen av frykt vart mindre etter at orda vart sagt, enn den var før? Kva var det i tilfelle som gjorde at orda var verkekraftige? For det er ikkje bestandig sånn at det hjelper å høyre at ein ikkje skal vere redd. Av og til hjelper det ikkje. Av og til kan det faktisk vere slike ord som gjer at ein skjønner at ein skulle ha grunn til å vere redd, eller som kan få angsten til å feste seg for alvor. Når ein flykaptain med ein stemme som skjelv som flyet, tryglar passasjerane om å ikkje vere redde. Når mamma peikar på ein hund som barnet ikkje har sett før no, og seier at du treng ikkje vere redd. Den som ikkje var redd før, vert det då. Orda skapar det dei nemner, ordet «redd» kan framstille redsle i begge meininga av «framstille»: Som ein malar framstiller eit landskap som allereie er der og slik ein fabrikk framkallar nye produkt.

Dersom målet er at angstnivået faktisk skal bli mindre etter at orda er sagt, føreset det tre ting: a) at det faktisk finst ei redsle og ein angst i rommet, b) at den som seier dei, faktisk kan sannsynleggjere at det er ein grunn til å ikkje vere redd og c) at ein ikkje prøver å bagatellisere ved å peike på noko som er endå verre, noko som ein verkeleg har grunn til å vere redd for. Det er vel på det siste punktet eg er litt usikker på effek-

ten av desse orda som Jesus seier til disiplane. Det er kanskje ein trøyst at fienden ikkje kan drepe sjela, men eg trur det er fleir enn meg som vert meir urolege av framhaldet: «Frykt heller han som kan øydeleggja både sjel og kropp i helvete.» At fienden er veikare enn Gud som kan sende mennesket, både som kropp og sjel, i helvetet, er ikkje i seg sjølv noko trøyst. Det er ord som kan framstille merkelege bilde av Gud, bilde som kan skape meir angst, kan ein tenke seg. Og her har kyrkja ein lang og vond historie bak seg. Enok Hove i romanen med den ironiske tittelen *Fred* kan stå som representant for dei mange namnlause som har gått til grunne av kyrkjeleg produsert helvetesangst.

Det gir meining å påstå at Gud er sterkare enn fienden. Men det er utruleg lett å høyre eit aldri så lite «vil» som ein skugge til «kan». At Gud kan som ein slags tenkt potensialitet, er noko anna enn at Gud vil. Det siste peikar mot eit anna bilde av Gud. Eller kvifor ikkje seie det rett ut: Ein annan Gud enn Gud som Jesus har vist oss det sanne ansiktet til. (No treng ein ikkje bruke mykje tid på dette med kva ein allmechtig Gud kan eller ikkje kan: Eg trur ikkje ei preike som prøver å kome til rette med det klassiske paradokset om Gud *kan* skape ein stein så tung at han ikkje *kan* løfte den, nødvendigvis er forkynning av evangeliet eller at ho kan gi håp og livsmot.)

Alle små/ velkommen vær. Ikke så redde da./ Kom så. Og ta kanarifuglen med/ for nå må vi tenke litt /på det som skjer. Sporvar er små. Det er mange av dei, og dei var ei tid billig føde. Det viktige med sporvar i vår samanheng er vi kan gjenkjenne element frå verden, den verkelege, i dei: Små

fuglar som vi så vidt registrerer utafør vinduet fordi dei er så vanlege. Denne erfaringa av noko nesten-ikkje-registrerbart er kanskje det som gjer at mange av oss også kan kjenne oss sjølv igjen i gråsporven: Det finst dagar når vi er høgt der oppe som ein ørn. Det finst dagar då vi bruser med fjæra og kjenner oss fargerike som ein påfugl. Men for mange av oss er dei fleste dagane gråsporven sine dagar. Det er derfor det er så mange sporvar i songar både for barn og vaksne: Frå «småsporven gjeng i tunet» til «Jeg er en liten småspurv», frå Stavangerensemblets «De'kje greit å vera foggel i dag» til Dolly Partons «Little Sparrow». Kva var kallenamnet til Edith Piaf og kvifor? Songen «Alle fugler» nemner ikkje sporvar blant dei fuglane som kjem tilbake. Det er fordi dei er hos oss heile tida. Kanskje har det blitt færre av dei. (I Storbritannia er gråsporvar ført opp på lista over utryddingstrua artar.) Men det finst stadig mange som omgir oss nesten som ein sky av vitne. For dei som har auge å sjå med.

Det er fordi det er noko gjenkjenneleg ved desse små fuglane, at Jesu ord høyrst trøystande ut. Og, skal vi tru Jesus: Ikkje ein av dei fell til jorda utan Gud. Kva det betyr at Gud er der når sporvar dør, er ikkje heilt klårt. Men i denne samanhengen fungerer orda om dette guddommelege nærveret som eit løfte om at Gud også vil vere tilstades når vi eingong skal døy.

Det blir også kopla til ei merkeleg utsegn om at Gud har talt kvart hårstrå på hovudet. Også når det gjeld hår, kan vi slå fast: Det er mange av dei. Hårstrå er tynne og det er ofte store mengder av dei på eit hovud. Er det mange menneske som går rundt med akkurat like mange hår på hovudet? Eg veit ikkje. Som lekmann når det gjeld hårfaglege spørsmål vil eg tru at talet på hovudår er for-

skjellig frå menneske til menneske. Det eg veit er at hår finst i eit utal forskjellige fargenyansar og med ulik tjukkeleik og lengde. Når det gjeld hår er det viktig å vere nøyaktig: Det kjem til orde i språket sjølv. Vi seier «på håret», «hårfint», «ein hårsbreidd» og «hårrock». Hår er derfor til forskjell frå «sporvar» ein forskjellsmarkør som peikar mot noko individuelt. Det er derfor hår stadig er eit viktig forhandlingstema for ungdom og foreldre. Å miste hår og å utsette seg for hårklipping kan føre til at ein mistar eller endrar identitet. For tradisjonelt har hår vore knytt til styrke og attråverde. Derfor bør ein frisør eller barberar vere nøyaktig og ville ein vel. Dersom han berre er nøyaktig, kan han vise seg å vere som Sweeney Todd, også kjent som «the demon barber of Fleet Street». «Å ikkje krumme eit hår på eins hovud» har som så mange andre faste uttrykk, bibelske røter (1. Sam 14,45; 2. Sam 14,11; 1. Kong 1,52).

Å telle hår er ein uvanleg og litt marginal aktivitet. Kven er det som gjer slikt? Det er enten nøyaktige hårforskarar eller forelska menneske. For den forelska er buegangen i øret eit under, som smilehola og neglefestet. Ho eller han kan hengi seg til nokså meiningsløse syslar som å telle hår. Om ikkje på same måten som ein hårforskar, men telle som i registrere, bli kjent med og kjenne, sanser ved hjelp av fingertuppar, handflater og luktesans. Kanskje tilmed tenke etter korleis det ville vere å registrere tyngda og lettheita og det eigenarta ved den andres hår med føtene. Det er det vi blir fortalt at Jesus registrerer med dei kvinnene som salvar føtene hans og tørkar dei med håret. Dersom eg må velje om Gud liknar mest på ein hårforskar eller ein som er forelska, vil eg absolutt gå inn for det siste. Gud som har talt alle håra er eit bilde på ein Gud som er glad

i enkeltmenneska i sin individualitet. Som er glad i kvar enkelt på håret som han eller ho er. Og det er fint. (Det er riktig hårfint☺.) Det er dagens evangelium.

Kva betyr det at det er Jesus som har sagt desse orda?

Det er aldri uviktig kven som seier noko. «Du skal ikkje vere redd» sagt av den iskalde faren eller den perfekte mora er noko anna enn dei same orda sagt av ein god venn. På same måten er det heller ikkje uviktig kva grunngevinga er – om grunnen til at ein ikkje skal vere redd er at det er pinleg og upassande å vise kjensler og framstå som sårbar, eller om det er at den som seier desse orda sjølv har vore gjennom noko liknande og vil vere saman med oss. Mitt tips er at den siste typen utsegn er sunnare og meir verkeftig enn den første. For, som vi veit frå preiker, det finst noko som det faktisk ikkje blir mindre av når det blir delt. Kjærleik til dømes. Kjærleik som blir delt, gjer at det kan bli meir og fleire. Men så finst det også ting som det blir mindre av når dei blir delt: Brød og vin og angst og redsle er representative døme. Dei av oss som er redd for hundar eller svært engsteleg for å kome for seint til fly og tog, veit kor godt det gjer å treffe likesinna. Og ein kan nesten vere med og utgjøre normalgruppa i møte med dei som har det endå verre. Det blir faktisk mindre angst og redsle i rommet når angsten blir delt.

Det er ikkje uvesentleg for forståinga av Matt 10,28-31 at den som seier desse orda er Jesus. Og at han seier det til venner som opplever forfølging. Dei første tilhøyrarane av evangelieteksten opplevde den også som ord retta til seg. Jesus sender disiplane ut med fleire kraftfulle bilde frå dyreriket:

«Sjå, eg sender dykk ut som sauer mellom ulvar. Ver listige som ormar og uskuldige som duer!» (10,16) Situasjonen er reelt tru-gande, men det er enno rom for litt humor i pep-talken blant venner: Disiplane blir likna med sauer som både er som duer, ormar og sporvar, og har hår.

Den same Jesus som seier desse orda blir seinare ført av stad som ein sau til av-retingsplassen. Før det ber han angst og einsemd i Getsemane og på krossen. I møte med døden skrik han med høg røst orda frå salme 22: «Eli, Eli, lemá sabaktáni?» Det tyder: «Min Gud, min Gud, kvifor har du forlate meg?» Orda om å ikkje vere redde, står i evangeliet føre alt dette som tilsyne-latande punkterer meininga i dei. Men som ord lese og høyrte i ein kyrkjeleg samanheng, er det den oppstadne som taler. Det er altså ei dobbeltheit her: Den som taler, er på like fot med oss framfor ei svært usikker framtid. På same tid har han vore gjennom dødens mørke og er opphøgd og sit ved Guds side: Orda blir på det viset eit løfte om at frå no av skal ingen vere utan Gud når dei dør.

Rolv Nøtvik Jakobsen er førsteamanuensis ved Det praktisk-teologiske seminar r.n.jakobsen@teologi.uio.no

9. søndag etter pinse, 13. juli 2008

Prekentekest: Matt 7,21-29

Lesetekster: Jes 49,13-16; 2 Tess 3,6-12

Av Sven Thore Kloster

Matt 7, 21-29 er preteksten 9. s.e. pinse, og er ikke mindre enn avslutningen på Matteus' bergpreken. 9.s.e.pinsse faller i år på 13.juli. Det er en dato midt i fellesferien. Det er sommer og forhåpentligvis sol, men hva slags pretekst er det de som har kommet til kirka denne søndags formiddagen møter? En tekst som tilsynelatende kan virke tung og alvorlig – og kanskje også er det.

Kontekst: Streng kontrast og dom

Dersom en studerer pretekstens kontekst, oppdager en raskt at den er en del av en større tekstperikope: Matt 7,13- 29 fungerer som en helhetlig avslutning på Matteus' bergpreken, selv om den ikke er delt opp slik i noen av de norske bibeloversettelsene. I denne større avslutningen inngår domsord om den smale og brede sti, falske profeter, trær som bærer god eller dårlig frukt, falske disipler og hus som blir bygd på sand- eller steingrunn. De ulike tekstenhetene i dette større tekstmaterialet bindes på mange måter sammen gjennom to fellesnevner: For det første skiller det skarpt mellom to typer mennesker, hvor en type er god (bærer god frukt, går den smale vei og bygger huset sitt på steingrunn) mens en er dårlig (og bærer dårlig frukt, går den brede vei og bygger huset på sandgrunn). For det andre gis det en advarsel til begge gruppene av mennesker – de skal alle sammen dømmes av Gud. Ingen av gruppene unnslipper det å måtte stå til ansvar ovenfor Gud, og dermed blir det også vesentlig å prøve å forstå hva tekstene

egentlig sier om dommen.

Ulike domskriterier og forståelser av dom.

Domskriteriene i de ulike tekstenhetene i bergprekenens avslutningsperikope kan synes litt forskjellige. I vers 15-20 er domskriteriet fruktene til et menneske – altså det som dette mennesket har forårsaket av endring i verden i løpet av sitt jordiske liv. I neste tekstenhet, som er prekentekestens første del (v. 21-23), er det å gjøre Guds vilje det avgjørende kriteriet man blir dømt ut fra. I den andre delen (v. 24-29) er det å høre Jesu ord og så gjøre etter dem som er avgjørende. Dette domskriteriet synes derimot å være av en litt annen karakter enn dem i vers 21 og vers 19, fordi det ikke nødvendigvis trenger å forstås eskatologisk: Å ikke bygge seg et fundament på Jesu lære kan synes skjebnesvangert vel så mye i dette som i det neste livet. Det er i og for seg interessant at prekentekestens rommer to litt forskjellige domsforestillinger (et her-og-nå-perspektiv og et eskatologi-perspektiv), i tillegg til å ha to ikke identiske domskriterier. Dette er noe tekstutleggeren med fordel kan vie et lite studium, og prøve å skape mening av.

Men enda mer interessant blir det hvis man sammenligner Matteus-tekstene med søndagens episteltekst i 1 Joh 4, 1-6. I tekstutdraget fra 1. Johannesbrev er nemlig kriteriet for å skille det sanne fra det falske hvorvidt man bekjenner at Kristus er kommet i kjøtt og blod. (1. Joh 4, 2). Her er det avgjørende en kristologisk bekjennelse av teologisk og trosmessig karakter – altså ikke et så gjerningsfokusert fokus som det en finner i de nevnte tekstenhetene hos Matteus.

Matteus' strenge gjerningsfokus finner en igjen i hans berømte domsscene i kapittel

25. Også her skiller dommeren på den siste dag menneskene i to, dvs. geitene fra saue-ene, etter gjerningskriterier – etter hvem som gjorde det gode og hvem som ikke gjorde dette. Det slående med et slikt gjerningsbasert domskriterium er at enhver leser av tekstene i Matteus – enten det er kapittel 25 eller 7 – må se seg selv som dømt dersom hun er ærlig ovenfor seg selv. I møte med tekstene blir vi alle geiter på venstre side, trær som bærer dårlig frukt og disipler som ikke gjør Guds vilje. Hva vil tekstene oppnå med dette? De kan muligens gi oss en dypere innsikt i hva Guds dom egentlig handler om.

Kategoriske skiller som litterært virkemiddel i jødisk visdomslitteratur

I refleksjonen rundt disse spørsmålene er det også relevant å se nærmere på tekstenes kategoriske skille mellom de gode og de onde. På en effektiv måte klarer Matteus å distansere seg fra ondskaper ved ikke å behandle den som en integrert del av virkeligheten hos de gode menneskene. Den kritiske leser vil lure på i hvilken grad det er hensiktsmessig og fruktbart å operere med et slikt kunstig skille. Vi erfarer vel alle at ondskap eller dårlige gjerninger er en del av livene våre, og at retorikken – og til syvende og sist ansvarsfraskrivelsen – med å plassere ondskaper utenfor oss selv, best hører hjemme hos Bush og bin Laden. Men denne innsikten hadde de vel i bibelsk tid også? Paulus har åpenbart gjort seg samme erfaring når han skriver om det onde som han ikke vil, men allikevel gjør – Matteus har antakelig samme erfaring. Så hvorfor et slikt kunstig skille?

Kommentarlitteraturens svar er at et slikt kategorisk skille var vanlig i den jødiske

visdomslitteraturen på Jesu tid. Altså har vi å gjøre med et litterært virkemiddel i en type tekstsjanger som ligger nærmere opp til moralske eksempelfortellinger og pedagogiske myter, enn til seriøse forsøk på å gi eksakte soteriologiske skildringer av virkeligheten eller de siste tider.

Dom

Selv om det forhåpentligvis er sommer og sol, ser jeg absolutt preteksten som en anledning til å si noe klokt om dom. Og tekstmaterialet fra Matteus viser da kanskje også at dommen ikke nødvendigvis trenger være så trist som mange kanskje tror/frykter? Analysen så langt har for det første slått fast at verken de gode eller de onde gruppene hos Matteus unnslipper det å måtte stå til ansvar framfor Gud og dømmes. For det andre har den vist at ingen med hånden på hjertet kan plassere seg selv i den gode gruppen av mennesker så lenge domskriteriet er gjerninger. Dermed åpner det seg også nye muligheter til å tenke annerledes om dommen, og til ikke nødvendigvis å blande disse tankene med visdomslitteraturens fargerike fortapelsesbilder. Vi vet fra rettssystemet at dommen og en eventuell straff er to forskjellige ting – de må heller ikke blandes i teologien. Dersom vi videre forstår dommen som oppgjør med verdens ondskap og forløsende nyskaping, forblir det fremdeles et alvorlig tema, men kanskje ikke så dystert. Er dommen rett og slett en del av evangeliet – godt nytt – og noe som kan forkynnes?

Et nyansert og helhetlig gudsbilde

Uavhengig av hvor mye man tolker tekstene som mytologiske visdomsfortellinger eller forholder seg til dem som eskatologiske

og soteriologiske realistiske skildringer, så innebærer tekstene et alvor. De tegner et alvorlig og ansvarsfordrende gudsbilde – også for lutheranere: Det er ikke likegyldig hvordan vi lever livene våre. Går man nøye gjennom bibelmaterialet hører åpenbart også denne siden til ved bildene av Jesus og budskapet hans. Faren er åpenbart at man setter opp disse delene av Jesu budskap mot det som forstås som Jesu kjærlighet, å la strenghet/hellighet vs. kjærlighet. Det mener jeg er et kunstig skille. Det handler vel heller om at summen av tekstene gir oss et helhetlig bilde av hva Jesu kjærlighet er? Jesus var ikke 50 % kjærlig og 50 % streng. Her må det en bevisst hermeneutisk tilnærming til som ikke er matematisk. Jesu hellighet må forstås ut fra hans kjærlighet, og omvendt. Og nettopp slik er preteksten et nyttig bidrag.

Ikke religionsskiller

Som et avsluttende apropos er det verdt å merke seg at domskriteriene i Matteus' avslutning av bergprekenen ikke synes å være særlig religionsavhengige (til forskjell fra 1. Johannesbrev). Det trekkes ikke opp skillelinjer ut i fra religiøs tilhørighet – for eksempel mellom jøder og ikke-jøder – men mellom dem som lytter til Jesu lære og Torah-fortolkning og lever etter den, og dem som ikke gjør dette. Når kriteriet på denne måten er gjerninger og liv, og ikke først og fremst ortodoks bekjennelse, blir domskriteriet paradoksalt nok mer inkluderende i én forstand – som, dog Jesus-sentrert, er interreligiøst. Det kan synes som om alle gode mennesker i verden, uavhengig tro, havner innenfor Matteus' kategori «gode mennesker». Eller sagt på en annen måte – det kan synes som om alle mennesker i verden, uav-

hengig religiøs tilhørighet, havner i gruppen mennesker som dømmes av Gud – og forhåpentligvis også nyskapes!

*Sven Thore Kloster er rådgiver i Mellomkirkelig råd
sven.thore.kloster@kirken.no*

10. søndag etter pinse, 20. juli 2008

Prekentekest: Luk 12,41-48

Lesetekster: Jes 10,1-3; Apg 20,17-24

Av Grete Hauge

Teksten begynner egentlig i v. 42, men vers 41 hører med, tenker jeg. I vers 41 kommer holdningen til Peter klart fram: Hvem skal overta, for du mener vel hvem av oss som har fulgt deg? For det er vel til oss du sier dette, ikke generelt til alle mennesker? Dette om å være beredt når husbonden kommer hjem fra gjestebud. Da skal gode tjenerne stå klar til å tjene. Da skal det skje at husbonden selv tar på tjenerhabitten og er den som serverer.

Jesus forbereder sine disipler på at han skal dø. Peter spør uten å få svar: hvem er det du sier dette til. Mener du at vi skal overta, vi dine nærmeste når du blir borte? Peter er mest opptatt av lederspørsmålet. Hvem skal lede etter Jesus? Og det skinner tydelig igjennom at Peter har et sterkt håp. Jesus svarer ikke på spørsmålet, bare fortsetter med å tolke lignelsen.

Bente Bagger Larsen har skrevet en viktig bok om Lukasevangeliet. Den heter: *Konflikten om gudstjenesten: sabbaten i Lukasevangeliet*. Hun skriver at Lukasevangeliet utvider gudstjenesten til å gjelde alle frigjørende handlinger.

Programtalen i Lukas 4 holdes i synagoge-gudstjenesten. Talen sprenger gudstjenestens rammer og tar tak i selve måten å leve på. Boka fås på Århus Universitetsforlag. Jeg nevner boka her fordi det er viktig å være oppmerksom på Lukasevangeliets anliggende også når vi behandler denne teksten om hva som er det sentrale i å forvalte evangeliet. Det å være en god forvalter handler om selve kjernen i gudstjenesten. Handlingene våre er en del av gudstjenesten. Vi forvalter et budskap som hele tiden har fokus på hva som frigjør både mennesker, naturen og hele skaperverket.

Jeg berøres av André Bjerkes dikt «Du skal være tro».

Du skal være tro

Men ikke mot noe menneske
som i gold grådighet
henger ved dine hender

Ikke mot noe ideal
som svulmer i store bokstaver
uten å berøre ditt hjerte.....

Litt lenger uti fortsetter diktet:

Når var du tro?
Var du tro
når du knelte i skyggen
av andres avgudsbilder?

Var du tro
når din handling overdøvet
lyden av ditt eget hjerteslag?

Var du tro
når du ikke bedrog
den du ikke elsket?

Var du tro
når din feighet forkledde seg
og kalte seg samvittighet?

Nei

Men når det som rørte ved deg
gav tone

Når din egen puls
gav rytme til handling
Når du var ett med det
som sitret i deg

Da var du tro!

Spørsmålet: Hvem er en tro og klok forvalter, er for meg et eksistensielt spørsmål. Rett og slett spørsmålet om hvordan jeg skal leve. Når er jeg tro? Hvem skal jeg være tro mot? Er det sammenfallende å være tro mot Gud og mitt eget indre? Hva styres jeg av? Hvorfor er jeg i kirken denne søndagen? Er det for å finne gode veier i livet? Er det for å feire livet? Er det for å utfordres? Er det for å våge se hva som styrer livet? Det skader ikke å våge se på hvilke posisjoner jeg ønsker både hjemme, i menigheten og på jobben.

Peters spørsmål og ønske om å være arvtageren er svært menneskelig og forståelig. Hva er en ekte og god selvfølelse, og når er det ren og skjær egoisme?

Hva betyr det å være en god forvalter? Jeg synes det er spennende at gudstjenesten og hverdagshandlingene settes sammen i Lukasevangeliets. Bente Bagger Larsen behandler flere tekster med Jesus som «bryter» sabbaten ved å helbrede eller å gi tilatelse til å plukke aks for å mette sulten.

Hennes poeng er at disse handlingene fra Jesu side skjer på sabbatten for å vise hva

en gudstjeneste er i Lukasevangeliets. Hun skriver:

Det kan uttrykkes på den måte, at definitionen på, hva der er gudstjeneste for Lukasevangeliets utvides fra blot at gælde det kultisk-rituelle, knyttet til bestemte tider og steder – sabatten og synagogen – til nu at omfatte også hverdagens befriende handlinger. Gudstjenesten bevæger sig således uden for sabatten og synagogen og bliver en grænsesprængende gudstjeneste midt i hverdagen. Det innebærer at hverdagens handlinger ligger åbne for at tolkes som gudstjeneste, når de medfører befrielse af mennesker i konkret nød. Gudstjeneste er ikke kun hvile fra hverdagen, men hverdagen, når den bliver en befrielse, i handlinger, der afhjælper nød og sygdom.

Et siste spørsmål: Hvem setter den gode forvalter i sentrum av sitt liv? Er det sin egen karriere eller er det en dypere livsgnist og gudsgnist som handler om et annet sentrum?

*Grete Hauge er sokneprest i
Paulus menighet i Oslo
grehau@broadpark.no*

11. søndag etter pinse, 27. juli 2008

Prekentekest: Joh 6,66-69,

Lesetekster: Jes 5,1-7; Rom 11,25-32

Av Anne Berit L.Evang

Vi er midt i en lang rekke av «søndager etter pinse». I det som noen ynder å kalle det «festløse kirkehalvåret», men som for fremtiden trolig vil kalles treenighetstiden. Pinsetiden, eller treenighetstiden, har den grønne fargen i seg. Vekst, utvikling og håp er tre begreper som kan være beskrivende for disse søndagene. I skrivende stund har vi nettopp lagt pinsehelgen bak oss. I Skøyen kirke hadde vi en samling med førskolebarn hvor tema var pinsen. Under mottoet *det enkle er ofte det beste*, ble fortellingen om pinsehendelsen ledsaget av en samtale med barna om hva ånd er, og hva det betyr for oss at Guds ånd er hos oss. Som en «konkretisering» snakket vi om pust – som vi ikke kan se – men som vi vet er der. Til oppspærrede øyne og stormende jubel blåste jeg opp en rød ballong med hvite hjerter på. Der var jo pusten! Jeg sa noe om hjertene, at jeg tror at Guds ånd bor i hjertene våre. Da var det et av barna som rakte opp hånden og sa: «Ja! Så vi kan forstå hverandre og Gud!» Så enkelt, og så vanskelig. For er det ikke dét det handler om? Søndagene etter pinse lærer oss om Guds mange ansikter. At Gud kommer til syne som skjønnhet, sannhet og godhet, men også som avmektig, fornedret og lidende. Guds mange ansikter stiller oss mennesker ovenfor livets største utfordring som vi stadig må lære på nytt: Å elske Gud gjennom å elske hverandre. Det er og blir livets innerste vesen og største kunst. Og vi mennesker må stadig hjelpe hverandre til å få øye på Gud i oss selv, i andre, i verden, i naturen. Slik at vi kan være Guds hjelpende

hender.

Søndagens prekentekest er fire korte setninger med lange perspektiver og dype erkjennelser. Første setning er en kort beskrivelse. «Etter dette trakk mange av disiplene seg unna og gikk ikke lenger omkring sammen med ham.» Den rommer mye, og fortjener et langt tilbakeskuende blikk. Graden av erkjennelse av Jesu ord har vært tema gjennom evangeliet og sammenfattes her. Mange av disiplene har vandret rundt med Jesus lenge, sett ham mette tusener, sett ham gå på vannet, hørt hans selverkjennende *ego eimi*, og blitt reddet trygt i land. Nå forlater de ham. Disse disiplene har, i mye større grad enn andre personer i fortellingen – folkemengdene og «jødene» – blitt vist og fortalt *hvem* det er som snakker til dem. Allikevel velger de å gå. Om det er ordene eller skuffelsen over uinnfridde forventninger er ikke godt å si. Kanskje begge deler. Jesus åpenbarer Gud på en måte som overgår den tidligere åpenbaringen gitt i Toraen: Jesus sier at han er livets brød: «Guds brød er det brød som kommer ned fra himmelen og gir verden liv.» Da sa de til ham: ‘Herre, gi oss alltid dette brødet.’ Jesus svarte: ‘Jeg er livets brød. Den som kommer til meg, skal ikke hungre, og den som tror på meg, skal aldri tørste.’» (vv. 33-35). Mange tar anstøt av dette. Sier det er *harde ord*. Ord de ikke vil høre. Det blir ytterligere forsterket i Jesu spørsmål: «Blir dere støtt av dette? Hva så når dere ser Menneskesønnen stige opp dit hvor han var før?» (v. 62) Vi hører ekko fra tidligere utsagn i evangeliet: «Ingen annen er steget opp til himmelen enn han som er steget ned fra himmelen: Menneskesønnen» (3,13). I Sacra Paginas kommentar til Johannesevangeliet fremheves det at dette spørsmålet kan forstås inn i den jødiske påsketradisjonen og tradisjo-

nen med oppstigningen av bl.a. Moses og hans mottagelse av Toraen. Jesus bekrefter mannaen som ble gitt som en gave fra Gud, stadig til stede i Loven som gjør Gud kjent for Israel. Men Guds åpenbaring i Toraen er ikke Guds siste handling i historien. Jesus overskrider alt Moses sa og gjorde. For å gjøre Gud kjent trenger han ikke å stige fra jorden opp til himmelen. Han har vært der før, han kommer derfra. Og med bakgrunn i dette opphavet og dette utgangspunktet har hans ord maksimal autoritet. Jesus var hos Gud fra før verden ble til (jf. prologen). Ved denne tankegangen blir Jesus hevet over den profetiske kategori. Det er ikke lenger behov for å feire det tidligere brøds gave, formidlet gjennom Moses. Jesus vil at de som er rundt ham skal forså at han er *det sanne brødet* fra himmelen (v. 32). Denne nytolkningen av den mosaiske tradisjonen skaper imidlertid dyp splittelse i det johanneiske miljøet. Mange trekker seg unna.

Jeg skal innrømme at jeg av og til tilegner Jesus følelser. Menneskelige følelser. Det gjør det noen ganger litt enklere å identifisere seg med han. Det har slått meg som den mest åpnbare grunnen til at det ofte er vanskelig å fortelle Jesusfortellinger på en troverdig måte. Han er rett og slett ikke en enkel identifikasjonsfigur. Så selv med alt dette teologiske tankegodset om tradisjoner og tolkninger til grunn, er det fristende å slenge på en allmennmenneskelig erfaring til det som ligger forut for vår tekst: Kommunikasjon var, er og blir krevende. Det er liksom noe gjenkjennelig i situasjonen med samtalen, hvor Jesus fortvilet forsøker å formidle noe som bare ikke går inn. Det må ha vært frustrerende, å komme fra Gud, å vite så altfor godt hva menneskenes beste er, og se hvordan de stritter imot, ikke klarer å ta det inn. Jeg hører nærmest en for-

tvilelse i stemmen når Jesus så spør de tolv: «Vil også dere gå bort?»

Peter svarer på vegne av de tolv: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Guds Hellige.» For første gang i evangeliet uttrykkes tro på Jesus med den rette motivasjon, Jesu opphav. Jesu hellighet kommer av det faktum at han kommer *fra Gud*. Johannes bruker *det evige livs ord*. Det peker på *logos* som opprinnelsen til alt menneskelig liv og erkjennelse, og som har blitt en historisk realitet i Jesus. Peter og de andre har sett noe. Glimt av det hellige. Glimt av sannheten. De vil ha mer. Den norske oversettelsen mister et aspekt. Begge verbene (*hemeis pepisteukamen kai egnokamen*) er perfektum, og bærer i seg en dimensjon av at troen og kunnskapen begynte i disiplene en gang i fortiden, og at den stadig er en del av deres fellesskap med Jesus. For meg understreker det troen som gave. Gitt en gang i sin fylde. Livet handler om å være i dialog og kontakt med hva troen gir fra seg, til ulike tider. Disiplene er her i kontakt med sin tro. Den skaper erkjennelse i dem. Verbene *å tro* og *å vite* er i Johannesevangeliet nærmest synonymt. (*Sacra Pagina* s. 232, note 62) Selv om disiplene, i motsetning til oss både har sett og hørt Jesu under og ord, handler det allikevel om hvilken grad av erkjennelse det skaper. Selv blant dem som så og hørte var det mange som ikke kunne erkjenne. I sin bok *Større kærlighet har ingen*, viser Jacob Jervell til den forskjellen som ligger i den greske og hebraiske tenkningen når det dreier seg om begrepet erkjennelse. I Johannesevangeliet er det den gammeltestamentlige forståelsen av begrepet som ligger til grunn. Å erkjenne handler om å ha en umiddelbar erfaring og en følelse av noe, som påvirker vår tilværelse. Det er ikke tingen eller fenomenet i

seg selv, men det er dens virkning og betydning for vårt liv som er avgjørende. Det er et perspektiv som bærer gjennom tiden og stadig har relevans. I møte med troen handler det om en erkjennelse i en eksistensiell forstand. Og for å forstå hva tro er, må vi holde fast ved det som er det sentrale i Johannesevangeliets gudsbilde, at Gud er kjærlighet. Ikke som et teoretisk begrep, den siste årsak eller lignende. Kjærligheten er ikke en følelse, men en holdning og handling i fellesskap. Gudsforholdet eksisterer i et personlig kjærlighetsforhold. Troen er noe personlig, en holdning, en eksistens som er gitt oss av Gud gjennom Jesus Kristus.

Jesus er fra evighet hos Gud. Det mysterium om Gud som Jesus åpenbarer er den evige enhet mellom Faderen og Sønnen. Gud er fellesskap. Jervell understreker at tro i Johannesevangeliet «ikke er det samme som å holde fast ved teser og sandheter, men at sette liv og eksistens ind på, at Jesus representerer 'sandheden', som i det fjerde evangelium kan oversettes med 'virkeligheten', eller det, der virkelig findes i motsætning til illusionene» (1978:20). Denne forståelsen møter imidlertid motstand og avvísning. Mennesket evner ikke å erkjenne fullt ut. Peter erkjenner her langt på vei, men vi vet samtidig hvordan det går siden. Mennesket lever i selvforsvar ovenfor sin skaper, som har åpenbart seg i Jesus. Menneskene lever i en illusjon om sin egen opprinnelse. Synden handler ikke om moralske feilgrep, men om manglende erkjennelse av virkeligheten og sannheten. Som Jervell sier det: «Sandheden finnes i troen.» Og før vi beveger oss ut i en retorikk om *de andre* og *oss*, som en samlesning av denne teksten med de andre lesningene f.eks legger opp til, vil jeg anbefale et dykk innover i oss selv. I hvilken grad lar vi oss berøre? I

hvilken grad erkjenner vi? Og hvilke følger får det for vårt liv? Livet er en gave. Det er i hvert fall det Johannesevangeliet forteller oss. Hvordan tar vi vare på det? Det er et viktigere perspektiv enn å hele tiden skulle posisjonere seg i forhold til andre.

«Lyset skinner i mørket, men mørket tok ikke imot det», leste vi i 1978-oversettelsen. Nå leser vi «Lyset skinner i mørket, men mørket overvant det ikke» (2005). En liten endring med store konsekvenser. Den første vektlegger de som ikke tar imot, den siste vektlegger håpet for oss alle. Så er vi tilbake der jeg startet. Hos den lille jenta og hennes forståelse av åndens virkning i oss. «Så vi kan forså hverandre og Gud.» Putter vi inn et lite *oss selv, hverandre og Gud* er essensen dekket. Det er dette livet handler om. I hvilken grad vi lar oss berøre og utfordre vet bare vi. Og Gud. Så kan vi be om hjelp til å se oss selv og hverandre med Guds kjærlighet.

Salmeforslag

S97 101
NoS 208
NoS 223
NoS 642
NoS 290
NoS 479

*Anne Berit Løvstad Evang er prest
og prosjektleder for trosopplæring
i Skøyen kirke
anne.berit.evang@oslo.kirken.no*

Jeg hører ikke hva du sier, for livet ditt taler så høyt

12. søndag etter pinse, 3. august

Prekentekest: Matt 21,28-31

Lesetekster: Sal 32,1-5; 1 Joh 1,8-2,2

Av Åste Dokka

Tekst og kontekst

Ofte synes jeg det er fristende å kutte bibeltekster på steder de åpenbart ikke er ment å kuttes, eller hoppe over ting. Hensikten er kanskje å få fram et poeng, å unngå et annet poeng, å stramme opp teksten og gjøre den kort og tilgjengelig. Ser man på dagens pretekst er det tydelig at tekstrekke-komiteen fra 70-tallet ikke har holdt seg for god for nettopp en slik praksis. Dagens pretekst er nemlig tatt ut av sin sammenheng. Og det er synd, for den perikopen dagens tekst utgjør er helt og holdent avhengig av sin kontekst. Teksten blir verken mer forståelig eller mer tilgjengelig av kuttene. Tvert imot. For det første har man kuttet midt i det Jesus-sitatet som avslutter fortellinga (fortsetter ut vers 32). For det andre har man ekskludert tekstens narrative kontekst, som først og fremst er å finne i de forutgående versene 23-27. For å få en god forståelse av teksten, er det altså nødvendig å lese tekstene rundt.

Etter min mening har man denne gangen ikke vunnet noe ved å kutte ord og vers. Andre ganger fungerer det derimot godt. Konklusjonen må bli at ethvert valg må rettferdiggjøres av resultatet og innholdet, ikke av valgprinsippet.

Predikanten kan selvsagt velge å la være å snakke om teksten i sin kontekst, og heller sette den i sammenheng med dagens to lesetekster. Da vinner man kanskje noe (man får sjansen til å snakke mye og lenge om

synd), samtidig taper man etter min mening også en del: Man taper klangbunnen både for Jesu eksempelhistorie om de to sønnene, for den er åpenbart analog med den forutgående perikopen, og man taper fort hele poenget i Jesu avsluttende kraftsalve. Og – vil jeg si – dersom man velger lesetekstene som pretekstens kontekst, så vriss fortolkningen av teksten unngåelig inn mot skjemaet synd–tilgivelse, som er viktig, men etter min mening helt på sida for dette Matteus-utdraget.

Hvorfor ble Jesus så sint?

Etter at Jesus har fortalt sin historie om vingårdeier-faren og de to vrang sønnene, ber han sine samtalepartnere dømme: Hvem av dem hadde gjort rett – han som først ikke ville arbeide i vingården, men så gikk tilbake og gjorde det likevel, eller han som sa han skulle arbeide og ikke gjorde det? Samtalepartnerne, antakelig overprestene og folkets eldste (se v. 23, heretter 'overprestene'), dømmer slik: De mener at den første sønnen gjorde rett, implisitt – den andre gjorde feil. Det er bedre å være ærlig om det du gjør, enn å være uærlig om det du ikke gjør. Det hjelper ikke å ha det i kjeften når det er arbeidshender vingården trenger. Jeg er enig med overprestene. Men Jesus reagerer med å sette dem bak tollerne og de prostituerte (teksten sier horer, men det er i mine øre et skjellsord) i himmelkøen. Det må leses som en skamfull plass å inneha for overprestene. Altså er Jesus tydeligvis *ikke* enig med sine samtalepartnere. Eller?

Fortellinga forut

Her blir fortellinga forut viktig. Slik tekstutsnittet står, kan det jo virke som om årsaken til at overprestene kommer bak tollere og prostituerte i frelseskøen er at de svarer

feil på Jesu spørsmål. Men det synes ikke å være en god tolkning dersom man leser den større teksten. Overprestene svarer nemlig *riktig* på Jesu spørsmål. Årsaken til at de likevel kommer dårlig ut i himmelfarten, er at de ikke har handlet etter sitt eget svar. Det hjelper ikke å svare riktig når praksisen din svarer noe annet.

Umiddelbart før denne dialogen mellom Jesus og «de» har det nemlig foregått en annen dialog. Den har blant annet handlet om Johannes-dåpen. På Jesu spørsmål om den var fra himmelen eller fra mennesker, tør ikke overprestene å si det de faktisk mener, i frykt for folket. De lyver altså for å unngå en ubehagelig situasjon – akkurat som sønn nummer to i teksten. De har det i kjeften, ikke i henda.

Resultatet av overprestenes unnfalne svar, er at Jesus ikke vil svare dem på det de i utgangspunktet spurte ham om. Altså er kommunikasjonen tilkludret. Noen elementære prinsipper om dialog og all menneskelig kommunikasjon synliggjøres – løgn, frykt og fortielse er ikke dialogfremmende.

Fortellinga etter

Og så blir fortellinga etter viktig, altså resten av Jesu replikk. Den får også sin klangbunn av teksten forut: Jesus begynner nemlig å snakke om Johannes igjen. Han anklager overprestene for å ikke ha trodd på Johannes da han kom, i motsetning til hva tollerne og de prostituerte gjorde. Selv om de fikk sjansen til å angre etter å ha sagt sitt nei, vendte de ikke tilbake for å tro. Igjen et bevis på overprestenes dobbelttale: De synes det er bedre å angre og gjøre opp for seg, likevel grep de ikke sjansen til å gjøre det da den bød seg i form av Johannes.

Matteus har laget en fin struktur i denne helheten. Det handler om å si en ting og gjø-

re noe annet. Det blir eksemplifisert på flere plan, både i tekstens faktiske handling i v. 27 (overprestene tør ikke svare), i den historien som fortelles i v. 32 (overprestene ville ikke tro) og i fortellinga som Jesus bruker for å kaste lys over situasjonen 28-31 (de to sønnene). Det hele er flettet sammen på en sinnrik måte, og får den dobbelteffekten at overprestene ikke bare kan sies å ha gjort noe klanderverdig (ikke svart/ikke trodd) men i tillegg har løyet om det, og attpåtil selv har felt en knusende dom over sønnen som gjorde det samme. Denne strukturen, som gjentar et tema både i handlingen og i Jesu metafortelling/likning, forsterker sitt poeng ikke bare til det dobbelte, men mer, ved å la skurken felle dommen over seg selv, og slik også bli en dobbeltmoralist. Dette grepet finner vi igjen i flere bibelfortellinger, for eksempel om David og Natan (2. Sam 12) og i fortellinga om Jesus og Simon (Luk 7,36-50).

Har Jesus rett?

Jesus er fortellingens mester, den som behersker språket og fortellingens struktur. Han har all makt ved ordene sine. Dermed blir det han sier viktig. Jeg tror jeg synes at Jesus er litt for hard i retorikken sin i dette tilfellet. Det er jo ikke opplagt at det går en linje fra det å tro på Johannes til det å arbeide i vingården, fra det å unnvike spørsmålet om Johannes' status til det å lyve til sin fars ansikt. Jesus må akseptere at det finnes mennesker som ikke er enig med ham, også når de ikke tror på Johannes. Overprestene får kanskje en urimelig hard behandling?

Dobbeltmoral, sannhet, prekestol

På mange måter kan man si at denne teksten tematiserer dobbeltmoral, forskjellen på liv

og lære. Det er lett å anklage folk for dobbeltmoral, særlig dem som har sitt daglige arbeid i å fortelle folk hva Gud mener om det ene og det andre. Det rammer overprestene i teksten, og det rammer søndagens predikanter. Jeg så en gang en nyslått katolikk uttale til en avis at han hadde valgt Den katolske kirke fordi de hadde den beste dobbeltmoralen. Det sier noe om dobbeltmoralens uunngåelighet. For det er en glidende overgang mellom det å ha idealer man ikke alltid klarer å følge, og det å drive dobbeltmoral. Det første er uunngåelig og gjelder alle syndere (hvis man klarer å oppnå sine idealer, er de for lave). Men det siste bør vi unngå.

I denne teksten er dobbeltmoralen et problem først og fremst fordi den lyver. «Hva synes dere?» spør Jesus. Og får feil svar. Folk sier ikke det som er sant. Overprestene sier ikke hva de mener, klarer ikke engang å tenke seg fram til det de mener, fordi de ikke tør. Sønnen taler ikke sant om livet sitt fordi han ikke vil konfronteres med det. Forsøket på å unngå ubehag er en av de hyppigste årsakene til løgn i det daglige. Vi lyver ikke for å være slemme eller for å bedra, vi lyver fordi det virker mest behagelig i øyeblikket. Og ofte skaper løgnen problemer og mer ubehag.

Som vi så, kludrer den slags type løgn til kommunikasjonen mennesker imellom. Og jeg tror at den samme type løgn lever godt i mange munn, også mange teolog- og prestemunn. Fra prekestolen er det lettere å si det vi tror folk forventer å høre enn det vi mener. Det er lett å føye frykten for menighetsmafiaen, og fordi vi vil unngå ubehaget, sier vi det de er vant til å høre, men kanskje med en litt annen vri, slik at vi som har skrevet ordene og sier dem hører at en annen fortolkning også er mulig. Slik beholder vi integriteten vår – vi har ikke sagt noe vi ikke

har ment – men kommunikasjonen ut til menigheten blir akkurat den samme som den konvensjonelle. Er det så farlig?, kan man spørre. Svaret er ja, det *er* farlig. Lyver man om livet for å unngå ubehag på sin utsatte posisjon på prekestolen, svikter man samtidig dem som hadde trengt sannheten mest. Hensynet til såre tær bør aldri gå foran hensynet til såre sjeler. Og hensynet til den som skal trække på tærne, bør i alle fall aldri gå først. Og kanskje viser det seg at tærne ikke var så fryktelig såre likevel?

Jeg hører ikke hva du sier, for livet ditt taler så høyt

Jeg har sett følgende setning på trykk i Vårt Lands debattspalter: «Jeg hører ikke hva du sier, for livet ditt taler så høyt.» Underforstått: den som selv lever slett, har ikke rett til å fortelle andre om hva som er rett. Men hva om vi snur det hele? I fortellingen er det jo tollere ogprostituerte som blir rost, de vi vanligvis tenker at har de sletteste livene. Hva om vi sier: Om du ikke har levd slett, vet du ingenting om hva som gjør et liv rett? Altså at det nettopp er *erfaringen* av at ting har gått på tverke, at idealene ikke er nådd, som kvalifiserer til rett tale om livet. Den som alltid har levd rett, kan ikke fortelle meg noen ting om etikk. Jeg hører ikke hva du sier, men det er ok, for det livet ditt som taler så høyt, det er egentlig mye mer interessant.

Og hvis du ikke klarer å bygge det du sier på det du lever, så kan stemmen like gjerne forstumme for min del. Hvertfall fra prekestolen.

*Åste Dokka er studentprest på
Diakonhjemmet høgskole
dokka@diakonhjemmet.no*

13. s. e. pinse, 10. august 2008

Prekentekest: Sal 40,2-6

Lesetekster: Jak 3,8-12; Matt 12,33-37

*Av Rolv Nøtvik Jakobsen***Ny sang?**

Denne søndagens preiketekst stiller den nyutdanna, sommarvikaren og den erfarne predikanten likt. For salme 40 er ikkje akkurat vanleg som preiketekst. Her hjelper det ikkje å snu bunken. Ung og gamal har her eit unikt høve til å lese, høyre og arbeide med ein bibeltekst dei ikkje kjenner altfor godt frå før. Predikanten kan «gå med faste steg» utan frykt for å hamne i oppgatte spor. Det var i alle høve det ho trudde, heilt til ho las teksten. Og oppdaga at bibelteksten var kanskje ikkje så kjent, og dei hebraiske bokstavane var kanskje vel ukjente. Det surra likevel eit kjent lydspor bak i hovudet, lesinga av teksten gav eit ekko. Orda om «fordervelsens grav» og «føtter på fjell» kling saman med trommer og bass og ein stemme frå Sauda. Og ho er plutsleg i baksetet på ei bil og høyrer Bjørn Eidsvåg synge «Føtter på fjell». Det var då ho skjønnte at det var hennar liv det dreidde seg om. Eller kanskje er ho tilbake til den legendariske gospelkonserten og ho kjenner trommerørslene i hendene enno.

For svært mange av dei som kjem til kyrkje den andre søndagen i august i 2008, enten dei skal døype barn, eller går der fast eller er på jobb, er det Bjørn Eidsvåg sin «versjon» av denne salme 40 som er kjent, ikkje salmen sjølv. Og det er duka for små overraskingar i kyrkjelydens ulike stille sinn, ei aha-oppleving heilt lik den predikanten allereie har hatt: «Kva er det dette minner meg om?» «Er det her desse orda

kjem frå?» Orda gjer altså at trommene og bassen blir ein viktig del av den indre kyrkjelyden. Og ein ser ting for seg, ikkje nødvendigvis opptrinn frå salmistens liv, heller ikkje scener frå Eidsvågs liv, men avgjerande augeblikk i egne liv: Mange som har vokse opp i Norge, har nokre låtar av Bjørn Eidsvåg som ein del av sitt livs *soundtrack*. Musikken og den konkrete situasjonen er som i all god filmmusikk, uskiljeleg: Om du startar i situasjonen eller musikken, skjer det koplingar i hjernen og kroppen som gjer at det andre også får lyd og bilde på seg.

Det er i alle høve tre livserfaringar som får ord på seg i denne samanhengen: salmistens, rockeprestens og tilhøyrarens. Dei to første bak teksten på ulikt vis, og den siste foran. Det er berre tilsynelatande at den første teksten, den frå Bibelen, er først både i kronologisk og kvalitativ mening. For mange er låta *Føtter på fjell* først, eller kanskje omtrent samtidig med egne erfaringar. Og tilhøyraren er sjølv sagt berre tilsynelatande i eintal, det er ei stor og samansett gruppe med ulike livserfaringar det er snakk om: blant predikantar folk som kunne ha studert på MF saman med Bjørn (som dei kallar han) på 1970-talet, til dei som er studentar no og som ikkje på noko vis var påtenkt då plata kom ut.

Føtter på fjell kom første gong ut på LP-plata *På leit* i 1984. Etter det har den kome i andre musikkformat og finst på samleplatar og i notehefte og har blitt sunge av fleire generasjonars tensingkor. Litt eldre tilhøyrarar har i heile denne tida undra seg litt over kva alle desse unge folka tenker på når dei syng om «fordervelsens grav» og at «livet var et ork og jeg var i dødens makt»? Har dei allereie gjort erfaringar som gir dekning for slike sterke ord? (Det veit vi ikkje.) Kanskje er det å synge dei ein måte å få ord som ein

kan gjere bruk av i møte med erfaringar som enno ligg foran? I så fall, ligg den viktigaste meininga med desse orda ikkje stabilt fast i ei fortid. Ein kan ikkje utvinne dei ved ulike arkeologiske eller etymologiske øvingar eller lese om dei i biografiar eller i *Se og hør*. Den viktigaste meininga ligg foran oss. Den ligg i det kommande: *l'avenir* som det heiter på fransk. Kanskje er det sånn det er med dei viktige orda i språket, også for dei som har levd ei stund: At ein ikkje har full dekning for dei, for dei peikar grunnleggande framover: Mot ein musikk som er i det kommande. Dei kan først bli heilt innløyst ved noko som stadig er framtidsmusikk.

Salme ved reisas start

Salme 40 er ein merkeleg komposisjon. Lesaren får først vite noko om korleis Gud har redda salmisten frå døden (2-4), deretter følgjer refleksjon, vitnesbyrd og lovsong med utgangspunkt i denne individuelle erfaringa (5-12). Men deretter går det heile over i ein klage og ein bøn. Mønsteret er ikkje her det velkjente, først klage og bøn, deretter takk. Men tvert imot: Først takk og lov, og så klage og bøn. Dersom ein tenker at heilskapen er uttrykk for *eitt* menneskes erfaring, framstår det som litt meir tragisk (og kanskje derfor realistisk) enn salme- og forteljingssjangrane sine lover legg opp til. Det er derfor vanleg å oppfatte salme 40 som ein kombinasjon av to sjølvstendige salmar, ein takkesalme 2-12 og ein bønnesalme 13-18.

Preiketeksten er i så fall første del av den første salmen. Salmisten set ord på sine erfaringar først. Eller gjer han det? Ein person ropar og blir dratt opp av grava og gjørma og kan bevege seg med faste steg på fjellgrunn. Motsetningspara som er kopla til denne framstillinga av før og etter,

er tydelege: Ned – opp, urørleg (på grensa til å vere død) – i rørsle, våt gjørme – fast grunn under føtene, klage og rop – lovsong. Motsetningspara er så tydelege at dei blir skjematisk og det er vanskeleg å sjå for seg kva erfaring det er tale om: Dreier det seg om uttoget gjennom havet frå slaveriet, eller er det ei individuell erfaring det blir vist til: Av å bli redda frå dødeleg fare eller frå sjukdom? Lesarane og seinare brukarar av salmen veit ikkje. Og i staden for å fortelje fleire detaljar om den individuelle erfaringa, peikar salmen sjølv på mangfaldet av Guds underfulle gjerningar: «Vil eg tala og fortelja om dei, er dei reint uteljande» (v. 6). Dette er ikkje staden for å utdjupe skildringa av erfaringa bak. For salmen er ein lovsong som set ord på lovsongens eigenart: «Han la ein ny song i min munn, ein lovsong til vår Gud.» Gud er både avsendar og adressat til denne songen. Og desse frelseshandlingane og lovsongen er verkekraftige. Dei får «mange» til å «setja si lit til Herren».

Det er sjølv sagt denne omtalen som samtidig er ei framføring av «ein ny song i min munn», som har ført til at dette tekstutdraget er plassert på denne søndagen i tekstrekene. På 13. søndag etter pinse tematiserer dei ulike tekstane det munnlege og tungas tvetydige arbeid.

Lovsongen slik den framstår i salme 40 er munnleg tale som ikkje er tvetydig. Den er sterk, verkekraftig og heilt på sin plass. Men den kan likevel føre til gjennomtenking av forholdet mellom erfaring og språk. Umiddelbart er det lett å tenke at først gjer vi ei erfaring, deretter set vi ord på den. Men i den samansette erfaringsverda kan det ofte vere annleis: Først kjem orda både på gode og vonde ting («kjærlyhet» og «angst og sjølforkøkt»), deretter, kan hende, kjem erfaringane. Av og til er det kanskje tilmed

slik at ein treng orda for å kunne *gjenkjenne* fenomenene, at erfaringane etter kvart fyller opp det som i utgangspunktet er tomme ord. Mange har opplevd at det gir stor glede og kanskje trøst, å gjenfinne eigne erfaringar i andres forteljingar og i gamle ord som på det viset blir heilt nye. Også denne erfaringa kan ein finne ord for i vår salme: «Då sa eg: ‘Sjå, her kjem eg. I bokrullen er det skrive om meg.’» (v. 8)

På leit med faste steg

Bjørn Eidsvåg siterer ordrett frå salmen «Du løftet meg opp av fordervelsens grav og satte mine føtter på fjell». Strukturen er den samme, men dei erfaringane som blir nemnt er annleis: Det er «angst og sjølf- forakt» den som syng var i ferd med å gå under i, og vedkommande var også «utslitt av min vakling mellom skyld og sjølforsvar». Klageropa i salmen har blitt lydlaus: «mine tause skrik». Erfaringane høyrer meir samtidige ut. Det er like vanskeleg å tydeleg sjå for seg individuelle erfaringar som ligg bak teksten: Songteksten opererer og handlar med allmenne og lite konkrete omgrep: svik, tvil, krav og nåde. Den som syng, set ord på å vere funne og har fast grunn under føtene. Møtet med nåden i staden for krav, som er erfaringa av å bli funne, er også å finne tilbake til sitt eigentlege eg: «Da fant jeg tilbake til meg selv». Også dette, er som skriket, litt lavmælt i forhold til salmen sine ord om lovsongen. Og songen «Føtter på fjell» nemner ikkje lovsongen eller den nye songen med eit ord. Er ikkje det litt rart? Ikkje rarare enn at ein kan høyre songen som ein lovsong, trommene og bassen og Eidsvåg som syng veldig frampå, gjer at totaluttrykket ikkje blir lavmælt. Og dei store allmenne omgrepa gir rom for at lyttaren

kan legge inn eller gjenkjenne eigne erfaringar både når det gjeld godt og vondt. Dette er ein lyttemåte teologen Eidsvåg sjølv opnar for i forhold til bibeltekstar. I et intervju i *Magasinet* i fjor seier han: «Jeg har store problemer med begreper som skrifttroskap og bibeltro. Man leser like mye inn i en tekst som ut av den. Jeg har nok en litt mer litterær tilnærming til skriften.»

Det er ikkje lett å sjå for seg dei konkrete erfaringane bak. Men det er fullt mogleg å registrere at folk har funne orda meiningsfulle og kjent seg igjen i dei. (Den som vil ha meir empiri på det, kan jo berre søke litt på Eidsvågs ulike tekstar på nettet. Her er ein representativ røyst som skriv om *Føtter på fjell*: «Jeg har hørt mye på Bjørn Eidsvåg i tøffe perioder. Synes tekstene hans setter ord på mye smerte og følelser, og det føles godt.» Og det er jo sånn det er. Det er godt og det kan vere livsviktig å gjenkjenne både smerte og «følelser».

Du og du (I and I)

I salmen er den som reddar og som blir lovsynge omtalt og tiltalt som Jahve og «Herren». I Bjørn Eidsvågs tekst er det eit «du» som blir tiltalt. Betyr det at det kan vere mogleg å tenke adressaten som eit medmenneske? Sjølv sagt er det mogleg. Og det er eit grep vi kan kjenne igjen frå nyare gosspekkande musikk: I utsegn om kjærleik er «you» adressaten og så kan tilhøyraren velje om det er Gud eller eit eller fleire menneske det er snakk om. (Eller kanskje begge delar?) Det er mogleg å tolke adressaten til *Føtter på fjell* som eit medmenneske, men bibelsitata er så sterke at det er meir rimeleg å oppfatte det som ord til Gud. Men om det er Gud skaparen eller Jesus som blir tiltalt, er det ikkje mogleg å påstå noko

sikkert om. Denne tvetydigheita er noko eigenarta for kristen tru. (Også i kristent liturgisk språk er «Herren» tvetydig. Berre spør venner om kva dei tenker på i møtet med ordet «Herren» i gudstenesta og du vil sjå kor fleksibel meininga er.) «Nåde istedet for krav» er i alle høve noko kristne vil forbinde med Jesus. Og forkynninga denne dagen kjem ikkje unna å peike på Jesus. (Og dermed blir også problemstillinga *enten Gud eller menneske, lettare meiningslaus.*) Jesus er eit menneske som før oss har gjort bruk av alle salmane sine ord. I dødsskuggens dal siterer han salme 22. Salmetekstane set ord på situasjonen. Og samtidig gir Jesu liv og død dei overleverte orda ny meining. Denne erfaringa gjer det mogleg for forfattaren av Hebrearbrevet å utarbeide ein kristologi med særleg støtte i salmetekstar. Dersom forteljinga om Jesu liv og død hadde vore ein film, ville Salmanes bok vore det ideelle *soundtracket*. Og vi kan i møte med musikk, ikkje la vere å sjå for oss ansiktet og rørsleane til Jesus. (Dåpens grunnrørsle, ned mot vatnet og opp igjen, er ei grunnleggjande Jesus-rørsle.)

Musikk som opnar

Eg meiner ikkje at alle skal synge eller snakke om Bjørn Eidsvåg denne søndagen. For meg er det mest eit eksempel på kor viktig det er å ta folk sine kulturelle referansar og erfaringar på alvor. Det er lett å bli frista til å tru at dei same orda betyr noko heilt anna i kyrkja enn utafør. (Jerusalem og kjærleik t.d.) Det kan av og til vere vanskeleg å sjå dei heilt openberre samanhengene mellom det folk (også vi) høyrer, les og ser i den såkalla kvardagen og det vi gjer på søndagen. Ei lita gjennomtenking av kva som skjer når den kjente teksten ikkje er bibelteksten men

ein del av bibeltekstens verknadshistorie, er i alle høve ikkje skadeleg.

Om det er Eidsvåg som er den viktigaste referansen for dei som er på gudsteneste denne sommardagen, er, som eg har antyda, eit opent spørsmål. Kanskje er U2 viktigare? For mange, både yngre og eldre, vil den naturlege referansen vere låta «40» frå skiva *War* frå 1983. Også den er basert på starten på salme 40. Og også her blir den redninga og den faste grunnen tematisert: «He brought me up out of the pit / Out of the miry clay / He set my feet upon a rock / And made my footsteps firm». Til forskjell frå Eidsvåg blir den nye songen ikkje berre framført, men også tematisert i teksten: «I will sing, sing a new song.» No kan ein jo sjølvsgagt undersøke samanhengen mellom desse to rockeversjonane av salme 40 frå åra 1983 og 1984. Å undersøke om den eine versjonen er basert på den andre, er kanskje ei musikkhistorisk spørsmålstilling som er litt smal. (Det mest oppsiktsvekkande resultatet ville vere at Bono fekk inspirasjon til å skrive «40» etter å ha høyrte Bjørn Eidsvåg synge det som seinare vart *Føtter på fjell* på TT i 1982.) Eg trur den interessante intertekstualiteten alltid handlar om noko meir enn spørsmålet om påverknad.

Dersom det er ei gudsteneste for kyrkjemusikarar eller kyrkjesongarar, vil kanskje både U2 og Eidsvåg vere i beste fall ukjente omgrep. For dei vil det vere meir nærliggande å knyte til Stravinskij's store salmesymfoni frå 1930. Andresatsen har ord frå salme 40, 2-4: «Expectans expectavi Dominum». Stravinskij er sjølvsgagt litt meir *high-brow* enn U2, men dersom ein kjem ut for folk som på bakgrunn av Adorno og Schönberg er skeptiske til gamle Igor, har ein hamna ut i den kulturelle gjørma eller «søkkjedy» igjen. Men sånn er det berre. Det er ikkje

mogleg å feire gudsteneste utan at nokon vil oppfatte element i den som lavkultur. Og kanskje er det slettes ikkje så farleg. For det lave er noko grunnleggjande, enten det er fast grunn, fjellgrunn eller gjørme. Smular er også brød. Lav er også føde. I alle fall for rein.

Det viktige er jo ikkje akkurat å snakke om den eller den musikken eller å spele den. Men å opne for at også salme 40 kan opne opp for og setje ord på erfaringar. Erfaringar vi har gjort og erfaringar som enno ligg framfor oss. Som vi har gjort. Og kanskje er det også her mogleg å teikne eit krusifiks i marginen. Slik det blir fortalt at Stravinskij gjorde i manuskriptet til andresatsen i salmesymfonien.

*Rolv Nøtvik Jakobsen
er førsteamanuensis ved Det praktisk-
teologiske seminar
r.n.jakobsen@teologi.uio.no*

14. søndag etter pinse, 17. august

Prekentekest: Matt 5,43-48

Lesetekster: 5 Mos 10,17-21; Rom 13.8-10

Av Marit Bunkholt

Ord til besvær

Vi vil aldri få noen løsning som gjør oss ferdige med ordene, skriver Nils A. Dahl i et ekskurs om antitesene i Bergprekenen i sin kommentar til Matteusevangeliet. Jesu sterke ord om drap og sinne, ekteskapsbrudd og begjærlige blikk, skilsmisse, sverging – falsk sådan og sverging i sin alminnelighet, hevng og tilgivelse, nestekjærlighet og fiendekjærlighet, de er ord som har voldt mange besvær. Mangt er blitt sagt og skrevet for å komme unna eller finne ut av det som vanskelig kan leses som annet enn skjerpede krav til menneskelig samliv. Men vi vil aldri få noen løsning som gjør oss ferdige med ordene, skriver Dahl. Og kanskje godt er det. Livet er mer komplisert enn som så.

Skarpe nåtidskrav eller framtidsdrøm?

Jeg bråleser alltid Bergprekenen rett fra bladet. Tar ubetenksomt i mot ordene. Bli slått til jorden. Dere som sørger, skal trøstes. Du er verdens lys. Be, så skal dere få. Dere har hørt strenge ord før, men mine ord er strengere. Puh. Mange krav og store løfter. Dernest tenker jeg, å nei, det var sant, dette er kanskje bare for de få, eller for et liv langt fram i tid. Jeg fungerer som en helt liten fortolkningshistorisk oversikt på to minutter. Kanskje sånn, kanskje slik kan dette leses. Og så er jeg like langt. Må begynne på nytt. Dere har hørt det er sagt, men jeg sier dere. Du vil aldri få noen løsning som gjør deg ferdig med ordene.

Ord uten ende

Ord uten ende er skumle ord. De bor i folk over tid, gnager, forblir. Som den dårlige samvittigheten du aldri blir kvitt. Ord uten ende er gode ord. De lever, skaper stadig noe. Som diktet du alltid kan lese på nytt. Dagens tekst – skumle ord og gode ord. Begge deler er sant. Vi blir aldri ferdig med dem.

Kjærlighetens alminnelighet

Mennesker flest elsker dem som elsker dem tilbake og hilser vennlig på sine egne, sier Jesus. Kjærlighet er en alminnelig foretelse. Det er lett å glemme midt i alt vondt vi lever med. Mennesker møter hverandre stort sett med omtanke, trer til side for andres behov, tar vare på dem de har ansvar for. Dette kan kalles kjærlighet og er alminnelig. Gud på sin side tar sterkere i. Gud lar sol og regn velsigne alle. Denne Guds kjærlighet er forbildet for vår alminnelige, ofte noe avgrensede nestekjærlighet. Derfor sier jeg dere (sa Jesus): Elsk deres fiender. Elsk ualminnelig, langt, på tvers, fritt etter sol og regn. Intet galt sagt om den alminnelige kjærligheten, men det fins mer, større utfordringer, utvidelse av kjærligheten. Vi vil aldri få noen løsning som gjør oss ferdige med disse ordene.

Noen spor av løsning

- 1 Kjærligheten strekker seg langt. Dersom den er kort er den kanskje ikke kjærlighet. Kjærlighetens komponenter er minst tre ting på en gang: følelser, handlinger og offervilje. Og antagelig mer til.
- 2 Bergprekenen starter i saligprisningene og fortsetter til kravene. Det er ikke

omvendt. Det er viktig.

- 3 Fiendekjærlighet er noe annet enn tilgivelse. Jeg vil ikke blande tilgivelse inn i den utstrakte, lange kjærligheten. Mennesker kan elske, men ikke alltid tilgi. Gud kan ordne med tilgivelsen i noen tilfeller.
- 4 Den som skal bli fullkommen som Gud, skal ikke bli perfekt, men hel. Les om det greske ordet i v. 48 i leksikon!

Enke, farløs, innflytter

Lesetekstens konkrete utfordringer farger Bergpreikas vanskelige ord. Det handler i bunn og grunn om hverdagslivets møter og utfordringer. De er store og ofte vanskelige å finne løsninger på som gjør oss ferdige med dem. Det fins mange slags fiender. Mange å elske.

Og så da?

Ingen løsning i sikte. Bare en preken som skal holdes. Vi snakket om Nietzsche på lunsjen i dag. Han var visst så sint på Paulus. Jesus derimot, kunne han like. Den totale hengivelsen til eget budskap. Kjærlighet til alle kanter, helt til døden på korset. Uten vold og fiendskap. Bare sterke ord og sterke gjerninger. Det er antagelig så «ille» det er. Innerst inne handler våre liv om sterke ord og gjerninger, ikke enkle løsninger og orden i sysakene. Verken juridisk ellers liturgisk finsnekking, men grovt tilhugget steinhard etikk. Jeg sier dere: Elsk deres fiender. Jeg tror en preken også må være en felles of-fentlig tilgivelse. Dette går ikke. Tilgi oss. Men så videre til utfordringen – gjør det lille du kan. Det dreier seg om enker, faderløse og innflyttere. I dag jeg, i morgen deg. Men for at ikke menigheten skal gå duknakket ut,

kan det være viktig for en preken denne dagen å svare på to sentrale spørsmål: Hva er kjærlighet? Hvem er fienden?

Hva er kjærlighet?

Første svar mot duknakkethet: Vi vet hva kjærlighet er. Vi lærer å elske ved å bli elsket, vi hilser vennlig tilbake på de vennlig hilsende. Dette er grunnkurs i kjærlighet. Dette er den samme kjærligheten som Gud slipper løs ved regnvær og sol over oss alle. Jeg aksepterer ikke det jeg nesten skrev over om kjærlighetens alminnelighet – at den alminnelige kjærligheten og Guds kjærlighet ikke er den samme. Det er ikke kjærligheten som er forskjellig, det er nedslagsfeltet. Mer om dette under (i avsnittet «Hvem er fienden?»). Nå mer om kjærlighet.

Kjærlighet er likevel lett å misforstå og kan dermed bli tung å bære. Kjærlighet er følelse, handling og offervilje påstod jeg over. Det var et forsøk på å unngå misforståelsen «bare følelser», men også misforståelsen «bare hyggelig».

Det første først. Følelsene, ikke minst de gode følelsene, og kjærligheten er tett knytta sammen i vår bevissthet. Sammen med kravet om å være ekte og hel kan denne tilknytningen føre til at det blir veldig vanskelig å elske utover forelskelsen. Hvis man skal elske noen, må man kjenne det, ville det emosjonelt – hvis ikke er man uekte. Mang en prest som skal forkynde denne søndagen, kan ta fram en vigselstale og lete etter ord om kjærligheten og utholdenheten, arbeidet, trofastheten, forandringen osv. Der ligger et ganske godt svar på hva kjærlighet er, og hvordan den er og må være mer enn følelser for å være holdbar. Både som daglig kjærlighet til den nærmeste, men også (og ikke minst) som kjærlighet til de andre, de frem-

mede, fiendene.

Så til hyggeligheten. Kjærlighet, glede, varm og hygge hører sammen. Vi skal ha det godt når vi elsker, tenker man ofte. Gjerne det, men også ofte ikke. Dette vet vi like godt som at kjærlighet er mer enn følelser; men vi kan trenge like godt å bli minnet om det. Kjærlighetenes arbeid kan være strevsomt og utfordrende, både i forhold til nære og fjerne personer. Og sånn er det helt OK at det er. Vi trenger ikke føle sterkt for den andre for å elske henne, ei heller hele tiden kjenne glede ved å gjøre det. Men det kan være riktig og nødvendig å ta utfordringen. 14. s.e. pinse kan forkynde våre muligheter til å elske, samtidig som vi settes fri fra kravet om en bestemt måte å gjøre eller føle det på.

Hvem er fienden?

Fiende er et dramatisk ord for meg, på linje med hat. Jeg hater ikke, jeg har ikke fiender. Jeg har det for godt til det. Men så altså allikevel: Elsk dine fiender! Men som sagt over: Det fins mange slags fiender. Fienden kan være den dramatiske krigens fiende, han du må drepe eller bli drept av, definert som din fiende av en grense eller en ideologi. Men mye tettere på er «de andre», de som tilhører andre grupper enn deg selv og dine. De du ikke kjenner og derfor ikke hilser vennlig på. Mange av disse vil vi finne det naturlig gi kjærlighet i visse situasjoner hvor de er utsatt, og vi er den nærmeste til å trå til. Men ikke alltid når de er langt unna. Andre «andre» søker vi å unngå, vemmes ved eller er redde for. De vil vi helst verken gi kjærlighet eller få kjærlighet av. En preken på 14. s.e. pinse kan minne oss på våre egne grenser, og utfordre til å være dem bevisst for derved å kunne bryte dem. «De andre» eksisterer,

men er samtidig en fiksjon. De er som oss, ikke andre, ikke annerledes. Jesus gikk blant alskens andre hele tida. Det er sammenheng mellom den virksomheten og fiendekjærligheten. Sammen skaper de kristendommens særmerke – grenseløsheten.

Salmeforslag

NoS 767
NoS 707/706
NoS 694
NoS 703/748
NoS 695/710
NoS 415

*Marit Bunkholt er høgskolelektor ved
Det praktisk-teologiske seminar
marit.bunkholt@teologi.uio.no*

Salmeforslag fra Høybråten kirke 7.-14. søndag etter pinse

7. s.e. pinse (1. Tess. 4,2-9)
NoS 584 (v. 1+3), *Jesus, Frelser, vi er her*
NoS 415, *Du Far og Herre, du som rår*
NoS 578, *Gud, riv oss ut av tidens jag*

S97 61, *Forunderleg, eit vrak som meg*
S97 103, *Når jord og himmel møtes her*
NoS 408, *Jesus, åpne du mitt øre!*
NoS 871, *La oss vandre i lyset*

8. s.e. pinse (Matt. 10,28-31)

NoS 307, *Til himlene*
NoS 454, *Ikke en spurv til jorden*
NoS 727 (vers 1+2), *Guds kjærleik...*

NoS 727 (vers 3+4), *Guds kjærleik...*
NoS 641, *Jesus, din søte forening å smake.*
(Synges på melodi fra NoS 249 To vers synges som nattverdsalme og to vers synges under utdelingen.)
NoS 299, *Nå la oss takke Gud*

9. s.e. pinse (Matt. 7,21-29)

S97 136, *Så grønn en drakt*
NoS 554, *Gud, la ditt ord i nåde lykkes*
NoS 563, *Herre Gud, lat opp vårt øyra*

NoS 312, *Lær meg å kjenne dine veie*
S97 102, *La din vingård bære frukt*
NoS 529, *Om alle mine lemmer*

10. s.e. pinse (Luk 12, 42-48)

S97 121, *Pris være Gud*S97 114, *Dine løfter er mange*S97 116 (vers 1-3), *Du åpner døren*S97 116 (vers 4-5), *Du åpner døren*NoS 719, *Brød for verden*NoS 714, *Intet er vårt*Nos 716, *Gud, du er rik*eller *Det er navnet ditt jeg roper (Syng Håp 61)*

11. s.e. pinse (Joh. 6,66-69)

NoS 272, *Hellig, hellig, hellig*NoS 144, *Herre, hvor skal vi gå hen?*NoS 549, *Guds ord, det er vårt arvegods*NoS 663, *Du som veien er og livet...*NoS 633, *Som korn fra vide åkrer*S97 109, *Der det nye livet lever*

12. s.e. pinse (Matt. 21,28-31)

NoS 222, *I all sin glans*NoS 755, *Du gav meg, min Skapar*NoS 213, *Kom sannhets Ånd*NoS 750, *Eg har ei teneste stor*Nos 658, *Vårt alterbord er dekket*S97 27, *Gå gjennom byens lange, rette gater*

13. s.e. pinse (Sal. 40,2-6)

NoS 582, *O Herre Krist, deg til oss vend*S97 88, *Jeg vil gi deg O Herre*NoS 552, *Dype, stille, sterke, milde*NoS 308, *Alt står i Guds faderhånd*NoS 710, *Vi rekker våre hender frem*NoS 529, *Om alle mine lemmer*

14. s.e. pinse (Matt. 5,43-48)

NoS 706, *Til kjærleik Guds oss skapte*NoS 698, *Å leva, det er å elska*NoS 709, *Har vi sten i våre hender*NoS 707, *Da jeg trengte en neste*NoS 657, *Vi bærer mange med oss*NoS 223, *Kjærlighet er lysets kilde*eller S97 132, *Ingen stund är så som denna (til kveldsgudstjeneste)**Forslag ved Roar Berg og**Mette Bundgaard Andersen,**kantor og prest i Høybråten menighet**roar.berg@oslo.kirken.no**mette.bundgaard.andersen@oslo.kirken.no*